

İNTİHARA YÖNLENDİRME SUÇU

CRIME OF DIRECTING SUICIDE

Uğur ERSOY*

*“Olmak ya da olmamak, işte bütün mesele bu:
Zalim talihin oklarına ve yumruklarına dayanmak mı daha onurlu,
Yoksa bela denizlerine karşı silahlanıp,
Bunlara bir son vermek mi? Ölmek, uyumak.
Hepsi bu; bir uykuyla bitirebilmek bütün ıstırapları sonunda,
Doğanın bedene miras bıraktığı bin bir acıyı sona erdirmek,
Canı gönülden istenecek bir son olmaz mıydı? Ölmek, uyumak;
Uyumak! Ve belki düş görmek: İşte bütün zorluk bu.”*

Shakespeare, Hamlet, III, 1.

Özet: İntihar, Antikçağ’dan günümüze kadar din-ahlak-felsefe-hukuk ekseninde önemli tartışmaların odağında yer almış ve üzerinde çok şey söylenmiş bir konudur. İnsanlığın gelişim süreciyle birlikte, intihara bakış da büyük bir değişim göstermiştir.

Durkheim’in söylediği “İntihar yoktur, intiharlar vardır” ifadesi, intihar kavramı hakkında çok önemli ipuçları içermektedir. Zira intihar, ölümü, yaşama yeğleyen bir insan edimi olup, intihara neden olan durumlar da her somut olayda farklılık göstermektedir. Henry de Montherlant’ın da ifade ettiği gibi “Bir intihardan anlaşılması daha güç bir şey yoktur.” Bu açıdan bakıldığında, intihar olgusunun biyolojik, psikolojik, psikiyatrik, sosyolojik, ekonomik, teolojik, felsefi ve hukuki birçok boyutunun olduğu söylenebilir.

Çalışmamızda, intihar olgusunun ağırlıklı olarak hukuki boyutu üzerinde durulacak, bu bağlamda Türk Ceza Kanunu’nun 84. maddesinde düzenlenmiş olan intihara yönlendirme suçu incelenmeye çalışılacak; yeri geldikçe karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemelerden ve diğer disiplinlerdeki görüşlerden de istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İntihar, İntihara Yönlendirme, İntihara Azmettirme, Yaşam Hakkı, Ölme Hakkı

* Dr. Öğretim Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı

Abstract: Suicide is a matter that has been said and discussed on the basis of important debates on the line of religion-morality-philosophy-law from antiquity to nowadays. Along with the development of humanity, the regard of suicide has also changed a lot.

Durkheim's statement "*There is no suicide, there are suicides.*" contains very important clues about the concept of suicide. Because suicide is a human act, choosing death instead of life, and situations that cause suicide vary in every concrete case. As Henry de Montherlant said, "*There is nothing more difficult to understand than a suicide.*" From this perspective, it can be said that suicide has a lot of aspects such as biological, psychological, psychiatric, sociological, economic, theological, philosophical and legal.

In our study, we will focus on the legal dimension of suicide and try to investigate "*crime of directing suicide*" directed in the article 84 of Turkish Criminal Code. We will use comparative legislative arrangements and views in other disciplines as well.

Keywords: Suicide, Directing Suicide, Enthuse to Suicide, Right to Live, Right to Die

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2012 yılında yayınlanan bir istatistikte, dünyada her yıl bir milyona yakın insanın intihar etmek suretiyle hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Son kırk beş yıl içerisinde intiharlar %60 oranında artış göstermiştir. Dünyadaki intihar hızı yaklaşık yüz binde on altıdır ve her kırk saniyede bir kişi intihar etmektedir. 2020 yılında intihar eden kişilerin sayısının dünyada bir buçuk milyona ulaşacağı da yapılan tahminler arasındadır. Çalışmamız açısından önem arz eden bir diğer bilgi ise, intihara teşebbüslerin, tamamlanmış intiharlardan en az on kat daha fazla olduğu gerçeğidir.

Taşıdığı özellikler nedeniyle negatif duyguları uyandıran intihar olgusu üzerinde fazla konuşulmak istenmediği bilinen bir gerçektir. Oysa her ne kadar intihar tabu olma özelliğini sürdürüyor olsa da, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.¹

İntihar konusunda önemli çalışmalar yapmış yazarlardan birisi *Emile Durkheim*'dir. Yazar, 1897 yılında yazdığı ve çağının istatistiklerine dayanan "*İntihar*" isimli çalışmasında konuyla ilgili önemli tes-

¹ Kamil Alptekin, Veli Duyan, İntihar ve İntihar Girişimi – Kavramlar, Yaygınlık, Müdahale, Önleme ve Öyküler, İstanbul 2014, s.9.

pitlerde bulunmuş ve intihardan tam olarak neyin anlaşılması gerektiğini ortaya koymuştur. Yazar ilk olarak, kişinin kendisi tarafından gerçekleştirilmiş, olumlu ya da olumsuz bir edimin, dolaylı ya da dolaysız sonucu olan her ölümün intihar olarak kabul edilmesi görüşünü eksik bulmaktadır. Zira bu tanım birbirinden çok farklı iki ölüm çeşidini birbirinden ayırmamaktadır: Gözüne birtakım hayaller görünen ve odasını bahçe katında sanıp, yüksek bir pencereden dışarı fırlayıveren adamla, aklında herhangi bir bozukluk olmadığı halde ne yaptığını bilerek kendini vuran adam aynı sınıfa sokulamaz. İkinci olarak, ölümü getiren edimin, ancak kişi tarafından bu sonuç amaçlanarak gerçekleştirilmişse intihar olarak kabul edilmesi görüşüne de *Durkheim* katılmamaktadır. Zira bir edim, kişinin peşinden gittiği amaçla belirlenemez. Eğer sadece kendini öldürme niyeti olduğunda intihar vardır dersek, görünürdeki ayrılıklara karşın, aslında herkesin intihar dediği ve başka ad verilemeyecek şeylerin tıpatıp aynı olan olaylara intihar dememek gerekir. Örneğin, bölüğünü kurtarmak için kesin bir ölüme koşan asker ölmek istemiyordur ama kendi ölümünün failidir. Dini inancı uğruna ölen şehit ile çocuğu için kendini feda eden anne için de aynı şey söylenebilir. Şu halde, yaşamın kesinlikle feda edilmesine kadar giden özveri, bilimsel olarak intihar demektir. Yazar bu açıklamaları yaptıktan sonra intiharı ve intihar girişimini şu şekilde tanımlamaktadır: “Nasıl bir sonuç vereceği bilinen, kurbanın kendisi tarafından gerçekleştirilen, olumlu ya da olumsuz bir edimin dolaysız ya da dolaylı sonucu olan her ölüm edimine intihar denir. İntihar girişimi de böyle tanımlanan, fakat ölüm sonucu vermeyen edimdir.”²

Durkheim, intiharı, üç kategoriye ayırmaya izin veren toplumsal nedenlerden bahseder: Ailevi, dini ya da siyasi grubuyla pekiyi kaynaşamamış bireyleri ilgilendiren *bencil intihar*; bireyin kendisini grup için feda etmesini haklı kılacak biçimde kaynaşmış toplumları ilgilendiren özgeci intihar; temel ihtiyaçlarını artık karşılayamayan toplumsal mekanizmaların bozulmasına bağlı olan *kuralsız intihar*. Bencil intihar, topluluğun birey üzerindeki basıncının zayıflamasının, toplumun çözülmesinin bireyde yaratabileceği tinsel şaşkınlığın sonucudur. Özgeci intihar, bireyin ortak değerlere sıkı sıkıya tabi olduğu toplumlar-

² Emile Durkheim, *İntihar - Bir Toplum Bilim İncelemesi* (Çev.: Z. Zühre İlkelen), İstanbul 2013, s.3-5.

da görülür. Kuralsız intihar ise, politik, ekonomik, kurumsal krizlerle, toplumu bütünüyle olumsuz etkileyen karışıklıklarda görülmektedir.³

Albert Camus ise, intihar olgusunun bireysel perspektiften ziyade felsefik perspektiften ele alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Yazara göre, gerçekten ciddi tek bir felsefi sorun vardır: İntihar. Yaşamın, yaşanmaya değer olup olmadığına karar vermek, felsefenin temel sorusunu yanıtlamak demektir. Kurt insanın içindedir; onu orada aramak gerekir. Varoluş karşısındaki bilinçlilikten aydınlığın dışına kaçmaya götüren bu ölümcül oyuna uymak ve onu anlamak gerekir.⁴

İntiharla ilgili önemli araştırmalar yapmış isimlerden bir diğeri olan *Sigmund Freud*, 1905 yılında yayımladığı çalışmasında, intiharı, saldırganlığın "ben"e yönelmesi olarak açıklamıştır. Toplumsal baskı nedeniyle, insan, saldırganlığını gerçek nesnesine yani nefret ettiği kişiye gösteremezse, bu saldırganlık öznenin kendisine yönelir. *Freud*'un bu kuramını şu şekilde izah etmek mümkündür: "Başkaları öldürülemezince ölmek istenecektir ve her intihar belki de engellenmiş bir cinayettir." Bu bakış açısına göre, intihar oranı, dış şiddetin disiplin altına alındığı örgütlü toplumlarda artmaya yönelecek, dolayısıyla cinayet oranıyla ters orantılı olacaktır. Bununla birlikte *Freud* 1920 yılında, her insanda var olan yaşama ve üreme içgüdüsünün (*libido*) tam tersi olacak ve bazı durumlarda, kendini diğerlerine adama ve kendinden vazgeçme gibi ikame davranışlarıyla yüceltilmediği takdirde üstünlüğü ele geçirebilecek bir ölme içgüdüsünden (*destrudo*) de bahsetmektedir.⁵

Çalışmamızda ayrıntılı olarak ifade edileceği üzere, intihar etme veya intihara teşebbüs etme ceza hukuku sistemimizde suç değildir. Bu açıdan bakıldığında intihara azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme veya intihara herhangi bir şekilde yardım etme de, iştirakte bağlılık kuralı uyarınca (TCK m.40/1) cezalandırılabilir fiiller olarak değerlendirilemeyecektir. Zira bağlılık kuralı gereğince şeriklerin cezalandırılabilmesi için, fail tarafından işlenen fiilin tipe uygun ve hukuka aykırı olması gereklidir. Oysaki intihar veya intihara teşebbüs hukukumuzda suç olarak tanımlanan bir fiil değildir.

³ Durkheim, İntihar, s.136 vd.

⁴ A. Camus, *Le Mythe de Sisyphe*. Akt. Minois, Georges, İntiharın Tarihi - İstemli Ölüm Karşısında Batı Toplumu (Çev.: Nermin Acar), Ankara 2008, s.11.

⁵ Akt. Minois, İntiharın Tarihi, s.364.

Böyle olunca da, iştirak kurallarını uygulamak suretiyle bir başkasını intihara azmettiren veya yardım edeni cezalandırmak söz konusu olamayacaktır. Bu nedenle kanun koyucu, intihara yönlendirme başlığı altında, iştirakte bağlılık kuralı gereği cezalandırılması mümkün olmayan fiilleri bağımsız bir suç tipi altında düzenlemek suretiyle yaptırma bağlama yolunu seçmiş ve TCK'nın 84. maddesinde intihara yönlendirme suçunu düzenlemiştir.⁶

Burada önemli bir hususa vurgu yapılması gerekmektedir: 84. maddedeki intihara yönlendirme suçunu oluşturan davranışlar, iştirak şekillerinden yalnızca şeriklik statüsünü oluşturan azmettirme ve yardım etme fiillerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, intihar fiiline faillik türlerinden herhangi birisiyle iştirak edilmesi halinde, intihara yönlendirme suçundan değil, kasten öldürme suçundan bahsedilecektir. Örneğin, evinin tavanına astığı ipele intihar etmek isteyen kişi, altındaki sandalyeye tekme atmasını arkadaşından istese ve o da bu isteği yerine getirirse, bu durumda intihara yönlendirme suçundan değil, kasten öldürme suçundan söz edilecektir. Çünkü burada her ne kadar kişinin iradesi intihar etmek olsa da, ölüm sonucunu doğuran hareket intihar edenin kendi hareketiyle değil arkadaşının hareketiyle gerçekleşmektedir.⁷

İnceleme konumuzu oluşturan intihara yönlendirme suçu, TCK'nın 84. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır. Madde şu şekildedir:

“İntihara yönlendirme

Madde 84. (1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

⁶ Mahmut Koca, “İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m.84)”, CHD, Yıl:5, Sayı:12, Nisan 2010, s.21; Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. Bası, Ankara 2015, s.211; Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 13. Bası, Ankara 2016, s.190-191; Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2016, s.110-112; Faruk Erem, “Ceza Hukukunda İntihar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 16, Ekim 1990, Sayı: 4, s.491.

⁷ Koca/Üzülmöz, Özel Hükümler, s.112; Koca, İntihara Yönlendirme, s.21-22.

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.”

765 sayılı TCK'nın 454. maddesinde de benzer bir düzenlemeye yer verilmişti:

“İntihara İkna ve Yardım

Madde 454. Birini intihara ikna ve buna yardım eden kimse müntehirin vefatı vuku bulduğu takdirde üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasına mahkûm olur.”

I. İntihar Olgusunun Tarihsel Gelişimi

A. Antikçağ'da İntihara Bakış

Antikçağ'da intiharla ilgili çok değişik görüşler ileri sürülmüştür. Pagan Antikçağ, intiharı oybirliğiyle desteklemekten çok uzaktır. Yunan toplumunda her büyük felsefe okulunun kendine özgü bir tavrı vardır ve Pythagorasçıların kesin karşıtılarından, Epikurosçu ve Stoacıların hoşgörülü tavırlarına dek bütün görüşler bu toplumda taraftar bulmuştur. Bu çeşitliliğin hukuk alanında da geçerli olduğu söylenebilir. Atina, Sparta, Thebai gibi bazı kentlerde intihar edenlerin cesedi için çeşitli cezalar öngörülürken, diğer kentlerde böyle cezalara rastlanmamaktadır.⁸

Yunan tarihine baktığımızda nedenleri çok çeşitli, gerçek ya da yarı efsanevi, büyük yankılar uyandırmış intihar vakıalarına rastlamaktayız: *Menoikeos*, *Themistokles*, *İsokrates* ve *Demosthenes*'in yurtseverce intiharları; *Aristodemos*'un vicdan azabı yüzünden intiharı; *Kleomenes*'in onur nedeni intiharı; *Pythagoras*'ın dini bir düşünceye

⁸ Minois, İntiharın Tarihi, s.56-57.

bağlılığı yüzünden intiharı; *Panthea*, *Hero* ve *Sappho*'nun aşk yüzünden intiharı gibi.⁹

Antikçağ denince akla gelen en önemli iki isim olan *Platon* ve *Aristoteles*'in de intiharla ilgili görüşlerine değinmekte yarar vardır.

Platon, "Yasalar" isimli eserinde, intihar eden kişilerin genel mezarlıklara değil ıssız yerlerde yalnız ve törensiz bir şekilde gömülmeleri gerektiğini, ayrıca mezarlarında mezar taşı olamayacağını ve bunların adlarının da mezarlarına yazılamayacağını ifade etmektedir. Bununla birlikte *Platon*, devletten gelen bir kararla ya da saldırısından kaçamadığı beklenmedik bir hastalığın şiddetli acıları yüzünden ya da kendisine sunulan yaşam, çaresiz ve dayanılmayacak kadar iğrenç olduğu için intihar edenlere bu cezanın uygulanmaması gerektiğini belirtir. Buna göre şu üç temel nedenle intihar eden kişilere karşı ceza uygulanmayacaktır: Mahkûmiyet; çok ağırlı ve iyileşemez bir hastalık; sefil yaşam.¹⁰

Aristoteles'in öğretisi *Platon*'a nazaran daha katıdır: İntihar kesinlikle kınanması gereken bir fiildir; çünkü intihar, kişinin kendisine ve devlete karşı yapılmış bir haksızlıktır. İntihar, sorumluluklarından kaçan korkakların işidir, çünkü intihar erdeme aykırıdır. *Aristoteles*'e göre insan ne olursa olsun yaşamın felaketlerini soğukkanlılıkla karşılamalıdır.¹¹

Roma uygarlığına gelindiğinde ise, Roma uygarlığının, bütün Batı uygarlıkları arasında intiharı en çok desteklemiş uygarlık olduğu ifade edilmektedir.¹² Ancak Romalılar da, Yunanlılar gibi, intihar sorunu karşısında bir görüş birliğine varamamışlardır. Roma'da da çağlara, toplumsal sınıflara, siyasi ortamlara uygun olarak pek çok ayırım ortaya çıkmıştır.¹³

⁹ Minois, İntiharın Tarihi, s.57.

¹⁰ *Platon, Yasalar* (Çev.: Candan Şentuna-Saffet Babür), İstanbul 1998, s368-369.

¹¹ Akt. Minois, İntiharın Tarihi, s.60.

¹² İ.Ö. 5. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyıl arasında o dönemlerin en ünlü 314 isminin intihar ettiği ki bu sayının Avrupa'da 1300 yılından günümüze kadar görülenden çok daha fazla olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Minois, İntiharın Tarihi, s.60.

¹³ Minois, İntiharın Tarihi, s.60.

Roma'da On İki Levha Kanunu'nda intiharın yasaklanmadığı ve intihar edenlerin normal biçimde gömüldüğü ifade edilmektedir. Bununla birlikte Roma'da, ekonomik ve vatani çıkarlar gibi çok açık nedenlerle iki toplumsal sınıfta intiharın yasaklandığını görmekteyiz: Köleler ve askerler. Köleler, sahiplerinin malı olarak kabul edildiğinden, intihar, özel mülkiyete karşı bir suç olarak görülmekteydi; ikinci durumda ise, ordu içinde intihara teşebbüs edip ölmeyenler için cezalar öngörüldüğü ifade edilmektedir. Bu iki sınıfın dışında kalan yurttaşlar yani özgür insanlar için, intihar konusunda kanuni ya da dini hiçbir yasaklama bulunmamaktaydı. Roma'da, yaşamın ne tanrıların bir armağanı ne kutsal bir güç ne de insani bir hak olduğu kabul edildiğinden, yurttaşların intihar etmelerinin önünde hiçbir engel yoktu. Hatta bazı düşünürlerin intiharı, mutlak özgürlüğün simgesi olarak gördüğü de ifade edilmektedir.¹⁴

B. Ortaçağ Avrupası'nda İntihara Bakış

Ortaçağ Avrupası'nda intihar uygulaması hakkında derin bir bilgiye ulaşmanın önündeki başlıca engel, intiharla ilgili kaynakların çok eksik ve tutarsız olmasıdır. Kiliseye ait ünlü ölüm kayıtlarının da intiharla ilgili bilgilere ulaşma konusunda hiçbir yardımı bulunmamaktadır; çünkü o dönemde intihar eden (müntehir) birisinin, dini usullere uygun bir biçimde gömülmeye hakkının olmadığı kabul edilmekteydi.¹⁵ Ortaçağ'da intihar, umutsuzluk yüzünden şeytani bir kışkırtmanın sonucu ya da delice bir davranış olarak görülmekte ve cinayet gibi değerlendirilmekteydi. Bunun sonucu olarak da intihar eden kişinin cesedi gömülmediği gibi bu kişinin cesedi üzerinde vahşice cezalandırma yöntemlerine başvurulmakta ve malları müsadere edilmekteydi. Ancak yargıçlar, koşulları ve ailenin durumunu göz önünde bulundurarak kimi zaman hoşgörülü davranabilmekteydiler.¹⁶

Ancak Ortaçağ'da intiharın bazı durumlarda asil/örnek bir davranış olarak değerlendirildiği de görülmektedir. Bu gibi durumlarda

¹⁴ Minois, İntiharın Tarihi, s.61-62.

¹⁵ Bu kural o kadar sert uygulanmıştır ki, Mende Piskoposu Guillaume Durant, 13. yüzyılın sonunda, Speculum juris'inde, intihar eden ve bir şekilde gömülen kadavranın mezardan çıkarılmasını istemek için mektup bile yazmıştır. Bkz. Minois, İntiharın Tarihi, s.46.

¹⁶ Koca, İntihara Yönlendirme, s.23; Minois, İntiharın Tarihi, s.18.

intihar, şövalyelik onuruna uygun düşen kahramanca bir eylem ya da şehitliğe varan sarsılmaz bir inancın belirtisi olarak değerlendirilmekteydi. Askerler ve papazlardan oluşan bir sınıf tarafından yönetilen Ortaçağ toplumunun, şövalyelik ülküsü ve dini fedakârlık arayışını bir ahlak kuralı haline getirdiği ve bu uğurda intihar edenleri cezalandırmak bir yana teşvik ettiği bile söylenebilir. Bunun en açık göstergesi olarak, Ortaçağ'da, intihar etmiş hiçbir soylunun cesedi aleyhine açılmış tek bir davanın olmaması gösterilmektedir.¹⁷

Yukarıda da ifade edildiği üzere Ortaçağ'da intiharın iki yüzü vardır. Bu dönemde intihar fiilinin kendisinden ziyade intihar edenin kişiliği ve toplumsal statüsü belirleyici bir rol oynamaktadır. Ortaçağ'da yalnızca intihar eden köylüler cezalandırılmakta, intihar eden soylular ise cezasız kalmaktadır. Zira soyluların sahip olduğu ikame yollar onları intihar etme zahmetinden kurtarmaktadır. Buna göre soylular için turnuva, av, savaş, haclı seferi, intihar etmek için iyi birer fırsattır. Başka bir ifadeyle soylu kişilerin intiharı onurlu bir davranış olarak kabul edilmektedir. Zira soylu bir kişi ya savunduğu dava için veya aşk, öfke ya da delilik yüzünden kendini feda etmiştir. Bu açıdan bakıldığında soyluların intiharı bağışlanabilir ve mazur görülebilir. Oysa köylülerin intiharı, bireysel, bencilce ve korkakça bir eylem olarak kabul edilir. Onlar kendilerini gizlice asarak sorumluluklarından kaçarlar; onları intihara iten şey, şeytan tarafından musallat olunan ölümcül hastalık, yani umutsuzluktur.¹⁸

C. Rönesans Döneminde İntihara Bakış

Rönesans döneminde intihar eden kişiler, şayet eylemlerinden sorumlu iseler, cesetleri işkenceye maruz bırakılmakta ve mallarının müsaderesine karar verilmekteydi ki bu oran bütün intiharların %95'ine karşılık gelmekteydi. İngiltere'de 1487, 1509 ve 1510 yıllarında çıkartılan yasalar ile intihar soruşturmalarının yapılması işi sorgu yargıçlarına bırakılmıştır. Bu yargıçlar, verdikleri her intihar kararı için bir mark almaktaydılar. Ayrıca intihar eden suçlunun malları, kralın papazı yararına müsadere edilmekte ve bu da yılda yüzlerce lira demektir. Bu açıdan bakıldığında, zengin tüccarların intiharlarının

¹⁷ Minois, İntiharın Tarihi, s.21, 25.

¹⁸ Minois, İntiharın Tarihi, s.25.

çok karlı olduğu görülmektedir. O halde, intiharlara ilişkin yasaların uygulanmasında, sorgu yargıcından papaza kadar bütün yöneticilerin çıkarı bulunduğu ifade edilebilir. Bütün bunlara dini rekabet ortamı da eklenince intihar olaylarının üzerinde neden bu kadar durulduğu anlaşılmaktadır.¹⁹

Bu dönemdeki müsadereyle ilgili uygulamaların, dul kadınları ve mirasçıları sefalet içinde bırakmamak için çoğu zaman yumuşatıldığı da bilinen bir gerçektir.²⁰

Sıradan bir insanın intihar etmesi büyük bir suç ve günah olarak kabul edilmesine karşın, intihar edenler soylular ve ruhban sınıfına mensup kişiler olunca bu kişilere neredeyse hiç ceza uygulanmamaktaydı. Zira bu sınıflara mensup olanların intihar etmelerinin mutlaka önemli veya affedilebilir bir nedeni olduğu kabul edilirdi: Onur, cesaret, delilik vs.²¹

Bu dönemde Fransa'da, müntehirin cesedi ya da anısı²² aleyhine dava açma usulünün nasıl olacağına ilişkin, 1670 yılında Büyük Ceza Kararnamesi kabul edilmiştir. Ancak söz konusu Kararname, cezalarla ilgili hiçbir bilgi vermemekte, sadece yargılamada izlenecek prosedürü göstermekle yetinmektedir. Bu açıdan bu Kararnamenin bir yenilik getirdiğinden söz etmek doğru olmaz; yapılan sadece mevcut geleneğin derlenmesinden ibarettir. Söz konusu Kararnamenin yirmi ikinci bölümünün ilk dört maddesi şu şekildedir: *"Madde 1. Düello, intihar ya da adaletle açıkça isyan gibi, müteveffaya dava açmayı gerektiren durumlar, yani tanrısal ya da insani otoriteye karşı işlenmiş suçlar dışında, bir ölünün cesedine ya da anısına dava açılmayacak. Madde 2. Yargıç, eğer hala duruyorsa ölünün cesedine, yoksa anısına resen bir kayyım atayacak ve aileden bu görevi yapacak biri çıkarsa onlar tercih edilecek. Madde 3. Kayyım okuma yazma biliyor olacak, ant içecek ve davanın ilk soruşturması doğal olarak ona karşı açılacak: Bununla birlikte, son sorgu sırasında sanık iskemlesinde değil, tek başına ayakta duracak; yargılamanın her evresinde adı geçecek, ancak ceza ölünün cesedine ya da sadece anısına verilecek. Madde 4. Kayyım ölünün ce-*

¹⁹ Minois, İntiharın Tarihi, s.77.

²⁰ Minois, İntiharın Tarihi, s.165.

²¹ Minois, İntiharın Tarihi, s.169.

²² Asıl olan müntehirin cesedinin cezalandırılması olsa da, kadavranın yaydığı iğrenç koku nedeniyle bu mümkün olmazsa, müntehirin anısı aleyhine dava açılmaktaydı.

sedi ya da anısı aleyhine verilmiş kararın temyizini isteyebilecek. Hatta ölünün yakınlarından biri onu bunu yapmaya zorlayabilecek, bu durumda masrafları bu kişinin karşılaması gerekecek.”²³

D. Aydınlanma Çağında İntihara Bakış

Bu dönemde intiharların yavaş yavaş sıradanlaştığını, hoşgörüyü le karşılandığını ve hatta mizah konusu yapıldığını bile görmekteyiz. Özellikle soylu ve ruhban sınıfında gerçekleşen intihar olaylarında müntehirlerin bir şekilde cezadan kurtulduğu, buna karşılık taşrada ve özellikle alt tabakada intihar eden köylülerin vahşice cezalandırıldığı ifade edilmektedir.²⁴

18. yüzyılda intiharla ilgili sorular tüm açıklığıyla ortaya konulmaya başlamıştır. İntiharın tartışılmaya başlaması, Latince kitaplardan ve sessiz tartışmalardan çıkarılıp, hükümetin onu bastırmak için gösterdiği çabalara rağmen tüm açıklığıyla ortaya serilir. Bu dönemde, intihar hakkında daha önce ne bu kadar konuşulmuş ne de bu kadar yazılmıştır. Kimi yazarlar intiharın lehinde, kimi yazarlar ise aleyhinde kitaplar yazmaya başlamışlardır.²⁵

Bu dönemde eski dönemlerden farklı olarak intiharın lehinde olan ve intihar edenlerin cezalandırılmasının mantıksız olduğuna ilişkin görüşlerde hatırı sayılır bir artış yaşanmıştır.

Diderot, intihara kesinlikle karşı olduğunu ifade etmektedir. Es-kiçağ filozoflarının intiharın önünü açtığı suçlamasına *Diderot* da katılmaktadır. Benzer bir yaklaşım *d’Alembert’de* de görülmektedir. Düşünür, intihar edenlerin cesetlerine uygulanan işkenceleri de eleştirmekte, suçluyu, hissedemeyeceği cezaya çarptırmanın çok saçma ve adalete aykırı olduğunu belirtmektedir. Buna göre intihar, niteliği gereği kınanmalı, ancak cezalandırılmamalıdır. İntihar edenleri ve onların ailelerini cezalandırma biçimini korkunç olarak nitelendiren *Delisle de Sales*, insanların kendilerini öldürmelerine engel olamayan ve müntehirin ailesini evsiz barksız bırakıp toplumun gözünden düşüren yasaları eleştirmekte ve şöyle demektedir: “Keşke intiharları ceza-

²³ Minois, İntiharın Tarihi, s.166-168.

²⁴ Minois, İntiharın Tarihi, s.234.

²⁵ Minois, İntiharın Tarihi, s.242.

landırmak yerine onları önleme politikası uygulansaydı! Ya da hiç değilse suça verilen cezalar masumun üstüne yıkılmasaydı!”²⁶

Montesquieu, İran Mektupları adlı eserinin yetmiş altıncı mektubunda (Usbek'ten İbben'e) intihar meselesine değinmektedir. Yazar intiharın yasayla cezalandırılmasını çok sert bir şekilde eleştirir ve özetle şunları ifade eder: İntihar edenlere karşı Avrupa'da kanunlar çok acımasızca uygulanmaktadır. İntihar edenler adeta bir kez daha öldürülür. Nasıl mı? Cesetleri sokaklarda sürüklenir, namus ve şerefleri çamurlara bulanır, malları müsadere edilir. Bu yasalar fazlasıyla haksız ve adaletsizdir. Bir insan kederden, sefaletten, hakaretten inleyip ezilirken bu ıstıraplarına son vermesine neden engel olunmak istenir? Neden bu kişinin sahip olduğu tek çare elinden alınmaya çalışılır? *Montesquieu* mektubunun devamında, intiharın ne topluma ne Tanrı'ya zarar verdiğini anlatır: Toplum karşılıklı menfaat zemini üzerine kurulmuştur; şayet toplum insan için bir yük, bir zorluk, bir zahmet ve sıkıntı kaynağı oluyorsa birey bu toplumdan çekilmekte özgürdür. Yaşam hakkı bir lütuf olarak verilmiştir; ancak kişi bunu artık bir lütuf gibi göremiyorsa bunu reddetme hakkına sahip olmalıdır. *Montesquieu*, Tanrı'nın birleştirdiği ruh ve bedeni birbirinden ayırarak tanrısal kadere karşı gelindiği eleştirilerine de yanıt vermektedir: Ruh bedenden ayrıldığında, acaba dünyanın düzeni ve uyumu mu bozulacaktır? Dünya sırf bu yüzden zarara mı uğrayacaktır? Yoksa Tanrı'nın muazzam ve muhteşem eserleri önemlerinden bir şey mi kaybedecektir? İntihar edenin vücudu, bir buğday başağına, bir solucana, bir çimene dönüştü diye artık tabiata yakışıksız bir varlık olarak mı kabul edilecektir? Veya ruhu, dünyadaki bütün şeylerden kaçmış ve saklanmış diye, yücelik ve mükemmelliğini mi kaybedecektir? *Montesquieu* mektubunun sonunda, insanların çok önemli olduklarına, hatta ölümlerinin doğanın düzenini değiştireceğine bile inanmalarının temelinde yatan şeyin kendini beğenmişlik, kibir ve gururdan başka bir şey olmadığını belirtmektedir.²⁷ Yetmiş altıncı mektuptan anlaşılacağı üzere *Montesquieu*, intiharın gerekçeleri konusunda herhangi bir açıklama yapmayıp yalnızca intiharın artık suç sayılmaması gerektiğini ifade etmekle yetinmektedir.

²⁶ Akt. Minois, İntiharın Tarihi, s.270-273.

²⁷ Montesquieu, İran Mektupları (Çev.: Muhiddin Göklü), 2. Bası, İstanbul 2001, s.220-223.

Bununla birlikte aynı eserin 1754 tarihli basısına *Montesquieu* yetmiş yedinci bir mektup (İbben'den Usbek'e) ekler. Burada *Montesquieu*'nun düşüncesinde meydana gelen dönüşüm ve değişiklik net bir şekilde kendini belli eder: Felaketlerimiz ve yaşadığımız acılar en kıymetli günlerimiz olmalıdır, çünkü bu sayede günahlarımızın kefaretinin öderiz; şayet Tanrı ruh ve beden birliktedir muhafaza edilmesini istiyorsa ona boyun eğmek zorundayız.²⁸

Voltaire, intihar edenin cesedine zarar veren ve ailesini cezalandıran dini ve hukuki yaptırımlarla alay eder ve bunları saçma bulur. İntihar, niteliği gereği yazarı düşündürür, ama bu durum yazarda sempaticiden çok merak uyandırır. *Voltaire*, intihardan çok sık bahseder ve intihar hakkında bilgi toplar. İnsanları intihara iten nedenleri araştırır. Düşünür ayrıca, müntehirlerin cesetlerine ve ailelerine uygulanan cezaları da saçma bulur ve eleştirir. Ona göre bu durum, babasını kaybettiği için oğlunu, kocasından yoksun kaldığı için dul eşini cezalandırmaktan başka bir şey değildir. Ölenin mallarının müsadere edilmesi ise aslında yaşayanların malına el koymaktan başka bir anlama gelmemektedir, çünkü müntehirin malları artık ailesindedir. Müsadere cezası aslında Kilise Hukukuna dayanır; zira bu hukuk sisteminde cennette hiçbir mirası olmadığı kabul edilen bir adamdan miras kalmaz.²⁹

İntiharın cezalandırılmasına karşı çıkan düşünürlerden bir diğeri ise *Beccaria*'dır. Yazara göre intihar, gerçek anlamıyla bir cezanın uygulanmasına izin vermeyen bir suç gibi görünmektedir. Zira böyle bir ceza, müntehirin dışındaki suçsuz insanlara ya da cansız bir gövdeye uygulanabilir. Nasıl ki bir heykelin kırbaçlanması hiçbir iz bırakmazsa, cezanın cansız gövdeye uygulanması durumunda da yaşayan insanlar üzerinde hiçbir etki doğmaz. Cezanın ölen dışındaki suçsuz insanlara uygulanması halinde ise ceza esasen haksız ve zorbaca olacaktır. *Beccaria*'ya göre, intihar eden kimse, devletini terk edip giden birisine kıyasla topluma daha az zarar vermektedir; çünkü kendisiyle birlikte malvarlığının bir kısmını da yanında alıp gitmektedir. İntihar

²⁸ Montesquieu, *İran Mektupları*, s.224-225.

²⁹ Minois, *İntiharın Tarihi*, s.263-264, 269; Mehmet Emin Artuk, "İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme", *SÜHFD*, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler Sempozyumu Özel Sayısı, Cilt:4, Yıl:1994, Sayı:1-2, s.124.

edene verilecek her ceza yararsız ve haksızdır; çünkü Tanrı'nın cezalandırdığı ve ölümden sonra da sadece Tanrı'nın cezalandırabileceği bir kusur da olsa, bu kusur insanların gözünde bir suç değildir.³⁰

18. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak intiharın cezalandırılmaması gerektiği düşüncesi çok geniş çevrelerce dile getirilmeye başlanır. İntihar edenin cesedine uygulanacak her cezanın boş ve anlamsız olacağı; ölenin mallarının müsadere edilmesinin ise hiçbir suçu olmayan aile üyelerine karşı çok büyük bir haksızlık olduğu yüksek sesle ifade edilir. Ruhban sınıfının, intihar edenlerin dini usullere uygun biçimde gömülmesine uzun süredir ses çıkarmamasında da bu görüşlerin etkisi olduğu belirtilmektedir. Cenevre'de son ceset idamı 1732 yılında olur ve 1735'te intihar edenlerin hepsi deli ilan edilir. 1792 yılına gelindiğinde ise intiharı cezalandıran yasa yürürlükten kaldırılır. Prusya'da ise intiharı cezalandıran yasalar 1751'de ortadan kalkar; Bavyera'da ise bunun için 1817 yılını beklemek gerekecektir. 1794 tarihli Prusya Ceza Kanunu, intihar yerine, talep üzerine öldürmeyi ve intihara yardım etmeyi suç olarak düzenlemiştir. Bunu izleyen birçok Alman Devleti de 19. yüzyılın ortalarına doğru intihara yardımcı suç olarak düzenleyen hükümlere mevzuatlarında yer vermiştir. 1871 tarihli Alman İmparatorluk Ceza Kanunu ise intihara yardımcı özel bir suç olarak düzenlenmemiştir. Fransa'da ise intiharın cezalandırılmasına 1789 Fransız İhtilali ile son verilmiş, 1790 yılında intihar suç olmaktan çıkartılmış, 1791 tarihli yeni ceza kanununda ise intihardan söz edilmemiştir. Avusturya'da müntehirin cezalandırılması 1850 yılına kadar sürmüştür. 1853 tarihli Avusturya Ceza Kanunu ise intihar konusuna hiç değinmemiştir. İngiltere'de ise intihar, suç sayılmaktan çok geç kurtulur: Dini cezalar ancak 1823'te, hukuki cezalar ise 1870'de uygulamadan kalkar.³¹ İngiltere'de intihar uzun süre, adam öldürme;

³⁰ Cesare Beccaria, Suçlar ve Cezalar Hakkında, (Çev.: Sami Selçuk), Ankara 2004, s.165, 170.

³¹ Ferri'ye göre, 1889 yılında sadece İngiltere'de intihar suçu dolayısıyla 106 dava açılmış, 84 mahkûmiyet kararı verilmiştir. Yazar, intihara yardım etmenin de suç olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Fransa'da, 1789 Fransız Devrimi'nin, intiharı yasa tarafından öngörülen cürümler listesinden çıkardığı ancak Fransızların ait oldukları bütün dinlerin intiharı yasaklamaya ve cezalandırmaya devam ettiği belirtilmiştir. Buna göre, Fransız Devrimi'nden önce, intihara yardım eden kişinin de insan öldürmüş gibi kovuşturulmaya uğradığı belirtilmektedir. Rus Hukuku'nun ise daha sert olduğu ifade edilmektedir. Buna göre,

intihara teşebbüs ise adam öldürmeye teşebbüs sayılarak cezalandırılmıştır. İngiltere’de intiharın suç olmaktan çıkartılması için 1962 yılını beklemek gerekecektir.³²

Aydınlanma çağıının sonunda, Ortaçağ’daki, intiharın şeytanla günahkâr insanın arasında olan bir olay olduğu hipotezi tümüyle ortadan kalkmasa da, bu görüş yerini, intiharı, toplumla bireysel psikoloji arasındaki bir sorun olarak gören laik anlayışa bırakmıştır. İntihar eden kişinin sorumluluğu karmaşık bir bütün içinde eriyip azalmış ve “katil”, “kurban”a dönüşmüştür. Hukuk da bu kültürel evrimi izlemiştir. 18. yüzyılın sonunda intiharı suç olarak kabul eden neredeyse hiçbir ülke kalmamıştır.³³

Ortaçağ’dan Fransız İhtilali’ne kadar olan dönemde, Kilise Hukuku’ndan etkilenerek intiharı cezalandırma yoluna giden laik hukuk sisteminin, aynı zamanda intihara yardımcı da cezalandırıp cezalandırmadığı konusunda kanuni bir düzenlemeye rastlanmamaktadır. Örneğin, dönemin en önemli kanunu olan 1532 tarihli Carolina’da, intihara yardımcıyla ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak bu dönemde, intiharın cezalandırıldığı göz önüne alındığında, intihara yardımcıının da kuvvetle muhtemel cezayı gerektirdiği sonucuna varılmaktadır.³⁴

18. yüzyılın sonlarından itibaren intihar ve intihara teşebbüsün cezalandırılmamasına karşılık, intihara yardımcıının suç sayıldığı ülke kanunlarına rastlanmaktadır. Buna göre kanunları iki gruba ayırmak mümkündür: İntiharı suç saymayan ve intihara yardımcıında bulunmayı

bir başkasını, kendini öldürmeye ikna eden ya da herhangi bir biçimde yardım eden kişi de taammüden cinayete yardım etmiş kişi gibi cezalandırılmaktadır. 1881 tarihli New York Eyaleti Ceza Yasası ise intiharı, cinayet olarak nitelendirmiştir. Ancak bu nitelermeye karşın, ceza suçluyu yararlı biçimde etkilemiyor diye cezalandırmadan vazgeçilmiştir, ama intihara teşebbüs iki yıla kadar hapisle ya da 200 dolara kadar para cezasıyla cezalandırılmıştır. İntiharı öğütlemek ya da gerçekleşmesini kolaylaştırmak, cinayete suç ortaklığı yapmakla bir tutulmuştur. Akt. Durkheim, İntihar, s.342-343.

³² Artuk, İntihar ve İntihara Yardım Suçu, s.125,128; Koca, İntihara Yönlendirme, s.24; Minois, İntiharın Tarihi, s.334-338; Sulhi Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 15. Bası, İstanbul 1998, Kn.56.

³³ Minois, İntiharın Tarihi, s.342.

³⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.211; Koca, İntihara Yönlendirme, s.23-24; Artuk, İntihar ve İntihara Yardım Suçu, s.125-126.

cezalandırmayan kanunlar (Belçika, İsveç, Finlandiya, Lüksemburg vb.); intiharı suç saymayan fakat yardımda bulunanları cezalandıran kanunlar (Almanya, Arjantin, Avusturya, Danimarka, Norveç, İspanyol, Brezilya, Türkiye vb.).³⁵

II. Terim Sorunu

Doktrinde, intihara ilişkin terminolojinin çeşitlik gösterdiği ve terminolojide yer alan kavramların anlamlarının da yeterince açık olmadığı ifade edilmektedir. Ayrıca, terimlerin bazen birbiri yerine geçecek şekilde kullanıldığı, örneğin intihar düşüncesine intihar girişimi (intihar teşebbüsü); intihara intihar girişimi; intihar girişimine intihar denildiği, bunun sonucunda da kimi zaman tutarsızlıklara, kimi zaman birbiri ile çelişen anlam karışıklıklarına neden olduğu belirtilmektedir.³⁶ Örneğin bazı eserlerde, intihar terimi yerine “istemli ölüm” teriminin kullanıldığını görmekteyiz.³⁷ Çalışmamızda, genel kabul gören intihar terimi kullanılacaktır.

Türk Hukuku’nda Ünver, TCK’nın 84. maddesini karşılamak üzere “*intihara yardım (suçu)*” terimini kullanmaktadır.³⁸ Kanaatimizce yazarın yaptığı bu tercih yanlıştır, zira intihara yardım, bu suçun seçimlik hareketlerinden yalnızca birisini (...*başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi...*) oluşturmaktadır. Çalışmamızda ayrıntılı olarak üzerinde durulacağı üzere bu suçta daha başka seçimlik hareketler de mevcuttur. Bu açıdan bakıldığında, yazarın hiçbir hukuksal gerekçe göstermeden TCK’nın 84. maddesini karşılamak için neden “*intihara yardım suçu*” ifadesini kullandığını anlamak mümkün gözükmemektedir.

Arapça kökenli bir sözcük olan intihar, kesme, boğazlama anlamına gelen *nahr* sözcüğünden türetilmiş olup kendini öldürme anlamına gelmektedir.³⁹

³⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.211; Artuk, İntihar ve İntihara Yardım Suçu, s.129.

³⁶ Alptekin/Duyan, İntihar ve İntihar Girişimi, s.23.

³⁷ Minois, İntiharın Tarihi, s.9 vd.

³⁸ Yener Ünver, “Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi”, in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi, Derleyen: Nur Centel, İstanbul 2011, s.38, 46, 48, 57, 58.

³⁹ Mustafa Nihat Özön, Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük, 5. Bası, İstanbul 1973, s.331.

İntihar terimi Avrupa'da 17. yüzyılda ortaya çıkmış olup, İngilizcede bu terim "suicide" sözcüğüyle karşılanmaktadır. Bu sözcüğün ortaya çıkışı, bu eylemi, bir başkasını öldürme eyleminden ayırma isteğine dayanmaktadır. İntihar sözcüğü ilk olarak İngiliz *Sir Thomas Browne*'un 1636 yılında yazdığı ve 1642 yılında yayımlanmış olduğu "*Religio medici*" adlı kitabında Latince biçimiyle "*suicidium*" şeklinde kullanılmıştır. "*Suicidium*" terimi Latince *sui* (kendini) ve *caedes* (öldürme) sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur. Yeni sözcük, 1650'li yıllarda yavaş yavaş İngilizce eserlerde kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonraları ise bu İngilizce terim, İspanyolca, İtalyanca ve Portekizce'ye de geçmiştir.⁴⁰ Fransızca'da da intiharı ifade etmek için *suicide* sözcüğü kullanılmaktadır.⁴¹

84. maddenin madde başlığı "*İntihara yönlendirme*"dir.⁴² Ancak doktrinde, madde başlığının, maddenin içeriği ile tam anlamıyla örtüşmediği eleştirisi haklı olarak yapılmaktadır. Buna göre, maddenin dördüncü fıkrasının ikinci cümlesi ile kişilerin cebir veya tehditle intihara mecbur edilmesi suç olarak düzenlendiğinden, cebir veya tehdidi içermeyen yönlendirme sözcüğünün bu durumu kapsamadığı belirtilmektedir.⁴³

III. Kavram Sorunu

Ölüm ile yaşam arasında kararsız bir şekilde gidip gelen intihar, uyumsuz bir davranış olmanın yanı sıra intihar bilimi (*suicidology*) literatüründe sıklıkla kullanıldığı gibi, kimi zaman ölümle bir oyundur, kimi zaman bir yardım çığıdır,⁴⁴ kimi zaman da sıkıntı ve hüzn-

⁴⁰ Minois, İntiharın Tarihi, s.210-211.

⁴¹ Anadili Fransızca olan bir kişi için *soi* (kendi) sözcüğünün ona çok benzeyen Latincesi (*sui*) ile öldüren ya da öldürme anlamları taşıyan birçok sözcüğün (homicide=cinayet, parricide=baba katili) ikinci parçası olan *-cide*'den oluşan bu sözcüğün ne anlama geldiği rahatlıkla anlaşılabilir.

⁴² 5237 sayılı TCK yürürlüğe girdiği zaman 84. maddenin başlığı "İntihar"dı. Bu hattan 29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun'la (m.10) dönülmüş ve madde başlığı "İntihara yönlendirme" olarak değiştirilmiştir.

⁴³ Süheyl Donay, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 2007, s.136; Ömer Ömeroğlu, "İntihar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İntihara Bakış Açısının ve İntihara Yönlendirme Suçuna İlişkin Düzenlemesinin Değerlendirilmesi", *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, Sayı:67-68, s.16.

⁴⁴ Türkiye'deki intihar girişimlerinin, hayati tehlike sonucunu doğurmayan, acemice denemelerden ibaret olduğu ve bu girişimlerde ölüm isteğinin zayıf olduğu

den bir kaçıtır.⁴⁵ Davranış ve intihar bilimi açısından bu şekilde ifade edilen intihar kavramı, ceza hukukunda farklı şekilde anlaşılmaktadır. İlerleyen bölümlerde ayrıntılı bir şekilde bahsedileceği üzere, bazı yazarlar intiharı, ölümün gerçekleşmesi olarak tanımlarken, bazı yazarlar ise intihara teşebbüs edilmesinin bile intihar olarak nitelendirileceğini savunmaktadırlar. Başka bir ifadeyle, kimi yazarlara göre intihara teşebbüs edilmesi intihar olarak nitelendirilirken, kimi yazarlara göreyse ölüm sonucu gerçekleşmemişse intihardan değil intihara teşebbüsten bahsetmek gerekmektedir.

Çalışmamızda kabul edildiği üzere intihar, bilinçli bir şekilde kendini öldürme ile sonuçlanan bir davranış şeklidir. İntihar girişimi veya intihara teşebbüs ise, kişinin hayatta kaldığı başka bir ifadeyle ölümle sonuçlanmamış insan davranışı için kullanılmaktadır.⁴⁶

IV. Suçla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer

Günümüzde, intihar ve intihara teşebbüs fiili çağdaş hiçbir ülkenin ceza kanununda suç olarak düzenlenmemiştir. Buna karşılık, Türkiye'nin de dâhil olduğu birçok ülkenin ceza kanununda, başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, yardım etme şeklindeki fiiller yaptırım altına alınmıştır.⁴⁷

İntihar etmiş kişiyi cezalandırmak imkânsız, buna teşebbüs edeni cezalandırmak ise zararlı olduğu için intihar fiili suç olarak kabul edilmemektedir.⁴⁸ İntihara teşebbüs edenin cezalandırılmaması, onun bu hareketinin hukuka uygun olduğunu göstermez, bundan dolayıdır ki bu fiile katılanlar cezalandırılmaktadır. Bu sebeple, ilerleyen bölümlerde de üzerinde durulacağı gibi, bir kimsenin intiharına engel olmak

belirtilmektedir. Burada intihar girişiminde bulunan kişilerin eylemlerinin daha çok "yardım arama" niteliği taşıdığı ifade edilmektedir. Bkz. Alptekin/Duyan, İntihar ve İntihar Girişimi, s.13.

⁴⁵ Alptekin/Duyan, İntihar ve İntihar Girişimi, s.12.

⁴⁶ Alptekin/Duyan, İntihar ve İntihar Girişimi, s.12-13.

⁴⁷ Koca, İntihara Yönlendirme, s.25; Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku - Özel Hükümler, 9. Bası, Ankara 2015, s.170.

⁴⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.211; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.170; Mustafa Özen, "İntihara Yönlendirme Suçu", CHD, Ağustos 2011, Sayı:16, s.33.

için güç kullanan kişi, hukuka aykırı bir saldırıyı defetmek zorunda kaldığından meşru müdafaa hükümlerinden yararlanacaktır.⁴⁹

Çağdaş ceza hukukunda, kişinin kendi yaşamına kendisinin son vermesi yani intihar veya intihara teşebbüs etmek suç olarak kabul edilmemiştir. İntiharın suç sayılmamasının nedeni, kişinin ölme hakkının varlığı veya böyle bir hakkın tanınmış olmasından ve hukuken tasvip edilen bir davranış olmasından değil, tamamen suç politikası mülahazalarından kaynaklanmaktadır. Zira intiharın suç sayılmasını ve bu suçu işleyen kişiye ceza verilmesini hukuken açıklamak ve bundan bir yarar sağlamayı beklemek mümkün değildir. Gerçekten de, intihar gerçekleşmiş ve kişi ölmüşse ortada fail bulunmayacağından intihar edeni (müntehiri) cezalandırmak da mümkün olmayacaktır. Eski çağlarda görülen ve çalışmamızın önceki bölümlerinde üzerinde durduğumuz müntehirin cesedine işkence yapılması ve mallarının müsadere edilmesi gibi uygulamalar da günümüzde asla kabul edilemez. Burada belki intihara teşebbüs edenin, başka bir ifadeyle intihar etmesine rağmen hayatta kalan kişinin cezalandırılacağı düşünülebilirse de, böyle bir cezanın kişiyi yaşadığına pişman edeceği, psikolojisinin daha da çok bozulmasına yol açabileceği ve kişiyi her ne olursa olsun intiharı ölümle sonuçlandırmaya yöneltebileceği söylenebilir.⁵⁰ Ayrıca ceza hukuku sistematigi açısından da intihara teşebbüsün cezalandırılmasının teknik olarak kabulü mümkün değildir; zira asıl fiil olan intiharın suç sayılmadığı bir sistemde, intihara teşebbüsün suç sayılması doğru değildir.⁵¹

⁴⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, *Özel Hükümler*, s.177; Sibel İnceoğlu, *Ölme Hakkı (Ötanazi)*, İstanbul 1999, s.72; Sahir Erman, Çetin Özek, *Ceza Hukuku Özel Bölüm - Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, İstanbul 1994, s.76.

⁵⁰ Erdoğan, intiharların gerek toplum gerek intihar eden bakımından kötü bir fiil olduğunu belirttiikten sonra, intihara teşebbüs edenlere ceza vermenin, şayet fiil akli ve psikolojik bir marazdan ileri gelmişse kişiyi ıslah etmeye yarayacağını ve intihara yönelik temayüllerini frenlemek bakımından faydalı olacağını düşünmektedir. Bkz. Erdoğan, Ahmet, "İntihar Fiili", *İleri Hukuk Aylık Dergisi*, Sayı: 39, Yıl: Eylül 1948, s.230. Yazarın ileri sürdüğü bu görüşün günümüz çağdaş hukuk sisteminde kabulü mümkün değildir. İntihara teşebbüs eden kişiyi hapis cezasıyla cezalandırarak ıslah olmasını ve iyileşmesini beklemek yerine psikolojik ve psikiyatrik destek vererek intihara yol açan sorunun ortadan kaldırılmasının amaçlanmasının daha sağlıklı bir yaklaşım olacağını düşünmekteyiz.

⁵¹ Koca, *İntihara Yönlendirme*, s.20.

İntihara yönlendirme suçuyla korunan hukuki yararın, kasten ya da taksirle öldürme suçlarında olduğu gibi kişinin yaşama hakkı olduğu ifade edilmektedir. Zira yaşama hakkı gerek ulusal (Anayasa m.17, TCK m.81-85) gerek uluslararası (İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi m.3-5, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.2) alanda korunan ve üzerinde serbestçe tasarruf edilemeyen, vazgeçilmez ve dokunulmaz bir haktır. Nitekim TCK'da da bu suça, hayata karşı suçlar bölümünde yer verilmesi de bunun bir sonucudur. Kanun koyucu, böyle bir fiili suç haline getirmekle, insanın doğuştan sahip olduğu yaşama hakkını güvence altına almak ve başkalarının ölümüne yol açan hareketlere engel olmak istemektedir.⁵²

Türk doktrinindeki hâkim görüşten farklı düşünen Ünver, AİHS m.2'de belirtilen yaşam hakkının koruma kapsamına yalnızca üçüncü kişilerin ve siyasal iktidarın hukuka aykırı müdahalelerinin girdiğini, kişinin kendisine karşı bir korumanın bu kapsamda değerlendirilmesinin doğru olmayacağını; Anayasa'nın 17. maddesindeki düzenlemenin de bu şekilde okunması gerektiğini belirtmektedir.⁵³ Yazar, intihara yönlendirme suçunun çok geniş kapsamlı olduğunu ve bu düzenleme gereğince aktif ötanazinin bu suça vücut vereceğini ifade etmektedir. Yazara göre, TCK m.84'teki düzenleme olmasaydı, ilgili kimsenin rızası hukuka uygunluk nedenini düzenleyen pozitif bir metin olarak TCK m.26/2, aktif ötanazi eylemlerine ceza verilmemesinin en etkili gerekçesini oluştururdu. Yazara göre, pasif veya dolaylı ötanazi ile ilgili kişinin yaşamına son vermesinin kabul edilmesi, bir kimsenin kendi yaşamı üzerinde tasarruf edebileceğinin⁵⁴ pozitif hukuktaki en

⁵² Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s.212; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, *Özel Hükümler*, s.170; Tezcan/Erdem/Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s.191; Koca/Üzülmez, *Özel Hükümler*, s.113; Koca, *İntihara Yönlendirme*, s.25; Erem, *İntihar*, s.493; Ömeroğlu, *İntihar*, s.12; Mehmet Emin Artuk, "Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu", *MÜHFHAD*, Cilt:8, Sayı:1-3, Yıl:1994, s.17; Zeki Hafızoğulları, Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler - Kişilere Karşı Suçlar*, 4. Bası, Ankara 2015, s.65; Yaprak Öntan, "İntihara Yönlendirme Suçları", Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, C.2, Ankara 2015, s.849.

⁵³ Ünver, *Ötanazi*, s.37-38.

⁵⁴ Koca, kişilerin hayatlarına son verme yönünde ortaya koydukları iradenin hukuki bir değeri olmadığını, zira kişinin kendi hayatı üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma yetkisinin bulunmadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Koca, "kendi kaderini serbestçe belirleme hakkı", "intihar etme hakkı" ya da "ölme hakkı" gibi kavramlardan söz etmek suretiyle intihara hukuki bir meşruiyet kazandırmanın

önemli delilidir; buna göre, pasif ötanazinin ceza hukukunu ilgilen-diren bir boyutu bulunmamakta, başka bir ifadeyle pasif ötanazi suç teşkil etmemektedir. Ayrıca yazar, ötanazi ve özellikle aktif ötanazi kavramı yerine, “ölüme yardım” kavramının kullanılması gerektiğini savunmaktadır.⁵⁵

TCK m.26/2'deki “kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğine de değinen Ünver, öğretide bu ifadeden ne anlaşılması gerektiğinin tartışmalı olduğunu belirttikten sonra, Türk doktrinindeki yazarların bu ifadeye dayanarak kişinin kendi yaşamı üzerinde mutlak surette tasarruf hakkının bulunmadığını savunduklarını, ancak böyle bir yorumun ne madde metninden ne de madde gerekçesinden çıkartılamayacağını belirtmektedir. Yazara göre bu yorum şekli, bu yazarların subjektif ve aktif ötanaziye karşı olmalarından kaynaklanan bir yorumdur. Ünver, TCK m.26/2'deki ifadenin, mağduru toplum veya devlet olan (örneğin kamu idaresine, adliyeye veya devletin güvenliğine karşı suçlar) suçlar bakımından söz konusu olduğu, bu suçlar bakımından bireyin rızasının hukuken geçerli olmadığını; buna karşın yaşam hakkının bireyin tasarruf edemeyeceği bir hak olduğu görüşünün yerinde olmadığını savunmaktadır.⁵⁶

Ünver son olarak, intihara yönlendirme suçunun TCK'dan çıkarılması gerektiğini, ancak 84. maddenin dördüncü fıkrasının adam öldürme suçları içinde özel olarak düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.⁵⁷ Yazara göre, aktif ötanazi eylemleri dışında kalan ve kişinin talebi üzerine gerçekleşen insan öldürme eylemleri, kanun koyucunun tercihi üzerine ya insan öldürme eylemleriyle eş tutulmalı ya da ilgilinin istek ve arzusu nedeniyle indirilmiş ceza ile karşılanmalıdır. Bu açıdan yapılması gereken iki temel değişiklik vardır: İlk olarak intihara yönlendirme suçunun kaldırılması, şayet bu suç mutlaka düzenlenmek isteniyorsa talep üzerine insan öldürme suçu olarak düzenlenmesi; ikinci olarak, ötanazi kavramının koşullarının kanunla düzenlenerek ötanazinin suç olmadığına açıkça düzenlenmesi.⁵⁸

doğru olmadığını belirtmektedir. Bkz. Koca, İntihara Yönlendirme, s.19.

⁵⁵ Ünver, Ötanazi, s.38-39.

⁵⁶ Ünver, Ötanazi, s.40-41, 57.

⁵⁷ Ünver, Ötanazi, s.42.

⁵⁸ Ünver, Ötanazi, s.57.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) 2002 yılında verdiği *Pretty v. İngiltere* kararında,⁵⁹ AİHS m.2 kapsamında, gerek üçüncü bir şahsın gerek resmi bir makamın yardımıyla ölme hakkının kişilere verildiği sonucunun çıkartılamayacağına, başka bir ifadeyle, AİHS m.2'nin, kişilere kendi yaşamlarını sonlandırma hakkı tanımadığına açık bir şekilde vurgu yapılmıştır. AİHM söz konusu kararda, ötanaziyi bireye tanıyan bir devletin, AİHS m.2'yi ihlal etmiş olmayacağına da değinmiştir. AİHM'in 2011 tarihli *Haas v. İsviçre* kararında⁶⁰ da benzer tespitlerde bulunulmuş, devletin, yardımcı intihar hakkını sağlamak konusunda pozitif bir yükümlülüğünün bulunmadığına vurgu yapılmıştır.

V. Karşılaştırmalı Hukuktaki Düzenlemeler

A. Almanya

Alman ceza hukuku sisteminde 2015 yılına kadar intihara yardım olarak nitelendirilen hareketler suç teşkil etmemektedir. Bunun gerekçesi olarak Alman Ceza Kanunu'nda (Strafgesetzbuch) bu konuyla ilgili açık bir hüküm olmaması gösterilmektedir. Her ne kadar Alman Ceza Kanunu'nun "*Talep üzerine öldürme*" başlıklı 216. paragrafında "(1) Öldürülen insanın açık ve ciddi isteği üzerine öldürmeye sevk edilmiş olan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. (2) Bu suça teşebbüs cezalandırılır."⁶¹ denilmekteyse de bu maddede cezalandırılan eylemin aktif ötanazi olduğu, başka bir ifadeyle intihara yardımın Alman ceza hukukunda cezalandırılmadığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, intihar etmek isteyen kimseye ilaç veya tabanca temin eden kişinin eylemi, Alman Ceza Kanunu'nun 216. paragrafı kapsamında suç olarak kabul edilmemekte; buna karşılık hayatına son vermek isteyen kişinin açık ve ciddi isteği üzerine bu kişiye ateş ederek öldüren kişi Alman Ceza Kanunu'nun 216. paragrafına göre cezalandırılmaktaydı.⁶²

⁵⁹ Başvuru No: 2346/02, Karar Tarihi: 29.04.2002. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60448> (E.T.: 15.10.2016)

⁶⁰ Başvuru No: 31322/07, Karar Tarihi: 20.01.2011. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102940> (E.T.: 15.10.2016)

⁶¹ Thomas Fischer, Beck'sche Kurz Kommentare, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 61. Auflage, München 2014, s.1491.

⁶² Fischer, Kurz Kommentare, s.1493. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gunnar Duttge, "Alman Hukukunda Ötanazi", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Der.: Nur Cengel), İstanbul 2011, s.213-241.

2015 yılında gelindiğinde ise, yapılan bir değişiklikle, Alman Ceza Kanunu'nun 217. paragrafına yeni bir hüküm eklenmiştir.⁶³ "İntihara ekonomik teşvik" başlıklı yeni 217. paragraf şu şekildedir:

"(1) Bir başkasını intihara teşvik etme maksadıyla, bu kişiye, bu amaçla ekonomik bir olanak temin eden, sağlayan veya aracılık eden kişi, üç yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada bahsedilen kişinin akrabası ya da yakını olan kişi, hiçbir ticari faaliyette bulunmamış olması şartıyla, iştirak eden olarak cezalandırılmaz."

Bu yeni suç tipinin, netice bakımından özellik arz ettiği ifade edilmektedir. Zira Alman Ceza Kanunu'nun 211, 212, 213, 216 ve 218. paragraflarında belirtilen suçların tümünün oluşması için ölümün gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna karşılık 217. paragrafta belirtilen suç tipinde, netice, daha ziyade salt bir "intihar" olarak nitelendirilmiştir. Ancak intiharın gerçekleşmiş olup olmaması, suçun oluşumu açısından hiçbir önem arz etmemektedir. Bu bağlamda, hayata karşı suçlar bölümünde yer verilen ve 221. paragrafta düzenlenen salt tehlike suçu olarak kabul edilen terk suçunda bile fail tarafından meydana getirilmiş bir ölüm tehlikesinin varlığı şarttır; oysa 217. paragraftaki suçun oluşabilmesi için böyle bir şartın gerçekleşmiş olması aranmamıştır. Buna göre, intihar etmeyi asla düşünmeyecek bir kişinin intihara teşvik edilmesi halinde bile bu suç oluşacaktır. Bütün bu açıklamalardan, bu yeni düzenlemenin, intihara yardımın ekonomik/ticari olarak yasaklanması olarak tanımlanabileceği ifade edilmektedir. Madde metnine rağmen uygulamada, bu suçun oluşabilmesi için intiharın gerçekleşmiş olmasının aranması gerekeceği de belirtilmektedir.⁶⁴

Bu yeni suç tipinin anlam ve gayesinin her şeyden önce intihar etmek isteyen kişiyi korumak olduğu ve bu amaçla intihar için olanak

⁶³ Söz konusu madde 10.12.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁶⁴ Rolf Dietrich Herzberg, "Strafbare Tötung oder straflose Mitwirkung am Suizid?", Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik, 7/2016, s.440. Madde metniyle ilgili Hilgendorf tarafından da çeşitli eleştiriler yapılmaktadır. Bkz. Eric Hilgendorf, "Eine Norm für die Wissenschaft", bkz. <http://www.lto.de/recht/hintergruende/h/gesetzgebung-sterbehilfe-tatbestandsmerkmale-analyse/> (E.T.: 15.12.2016)

sağlanmasının engellenerek intihar etmeyi düşünen kişinin hayatta kalmasının amaçlandığı belirtilmektedir.⁶⁵

Maddede kullanılan “ticari/ekonomik” (*geschäftsmäßig*) kavramından ne anlaşılması gerektiği hususunun da belirsiz olduğu ifade edilmektedir. Zira Alman Ceza Kanunu’nun bazı maddelerinde bir suçun meslek olarak (*gewerbsmäßig*) veya itiyadi (*gewohnheitsmäßig*) şekilde işlenmesinin cezayı ağırlaştırıcı bir neden olduğu, ancak 217. paragrafta böyle bir durumun olmadığı belirtilmektedir. Bu suç tipinde belirtilen ticarilik (*Geschäftsmäßigkeit*) olgusu, fiili suç haline getirmektedir. Failin bu fiili yeniden işleme maksadı (*Wiederholungsabsicht*) olmaksızın gerçekleştirmesi etik olarak uygun bulunmayabilir, ancak bir sefere mahsus gerçekleştirilen bir fiilin ceza tehdidine muhatap kılınması doğru değildir.⁶⁶

Bu maddeyi eleştiren yazarlar, Alman Hukuku’nda bir insanın intihar etmesinin Alman Ceza Kanunu’nun gerek azmettirmeyi düzenleyen 26. paragrafı gerek yardım etmeyi düzenleyen 27. paragrafı bağlamında hukuka aykırı bir fiil olarak nitelendirilemeyeceğini, bu bağlamda ölümü sonuçlayan bir intihara katılmanın da asla azmettirme veya yardım etme olarak nitelendirilip cezalandırılmayacağını belirtmektedirler. Ayrıca, iştirakte bağlılık kuralı da buna bir engel olarak görülmektedir.⁶⁷

Madde gerekçesinde özetle, Alman hukuk sisteminde, kişinin kendi rızası ile intihar etmesinin suç olarak kabul edilmediği, bu bağlamda intihara teşebbüs edilmesinin veya intihara yardım edilmesinin de cezayı gerektiren fiiller olmadığı; prensip olarak bu sistemin kendi içinde tutarlı olduğu ancak bu sistemde bir değişikliğin de zorunlu bulunduğu belirtilmektedir. Söz konusu değişiklik gerekçesinde, Almanya’da son zamanlarda intihara yardımla ilgili derneklerin ya da bazı kişilerin intihar etmek isteyen insanlara ölümcül ilaçları sağladıkları veya bu konuda aracılık ettikleri ifade edilmektedir. Bunun sonucunda, intihara yardım etme biçiminde gerçekleşen bu tarz

⁶⁵ Herzberg, *Strafbare Tötung*, s.448.

⁶⁶ Herzberg, *Strafbare Tötung*, s.449.

⁶⁷ Herzberg, *Strafbare Tötung*, s.441-442.

organizasyonların sosyal yaşamda normal olarak kabul görme tehlikesinin ortaya çıktığı da belirtilmektedir. Özellikle yaşlı ya da hasta insanların bu şekilde yardımlı intihara yönlendirildiği veya doğrudan ya da dolaylı baskılara muhatap kaldıkları ifade edilmektedir. Bundan dolayı, bu tarzdaki ticari/ekonomik davranışların kendi kaderini belirleme hakkının ve yaşam hakkının korunması kapsamında ceza hukuku vasıtasıyla korunması gerektiği vurgulanmaktadır. Söz konusu değişiklik ile salt özgeci sebeplerden kaynaklı intihara yardımın suç olarak düzenlenmediğine de vurgu yapılmaktadır.⁶⁸

B. Avusturya

Avusturya Ceza Kanunu'nun 78. paragrafında intihara yardım fiili suç olarak düzenlenmiştir. "İntihara yardım" başlıklı 78. paragraf şöyledir: "Her kim bir başkasını intihara ikna eder veya intiharına yardım ederse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır."⁶⁹

C. İsviçre

İsviçre Ceza Kanunu'nda intihara ikna ve yardım fiilleri suç olarak düzenlenmiştir. İsviçre Ceza Kanunu'nun "İntihara ikna ve yardım" başlıklı 115. maddesinde şöyle denilmektedir: "Her kim bencilce saiklerle bir başkasını intihara ikna eder veya o kişinin intiharına yardım ederse, ölümün gerçekleşmesi veya teşebbüs aşamasında kalması halinde, beş yıla kadar hapis cezasıyla veya para cezasıyla cezalandırılır."⁷⁰ Bu suçun oluşabilmesi için madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere failin bencilce saiklerle (yardımın para karşılığında yapılması, mirasçı olma, şöhret edinme, nefret, intikam, kin vs.) bu hareketleri gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bunun dışında şayet fail bencilce saikle hareket etmemiş ise, örneğin, iyilik ve fedakârlık yaptığı inancıyla çektiği acılardan kurtarmak amacıyla kişiyi intihara teşvik etmek veya yardım etmek suç teşkil etmemektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, intihar eyleminin bizzat mağdurun kendisi tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğidir. Eğer mağdurun ölümüne yol açacak olan eylemin, intihara yar-

⁶⁸ <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/053/1805373.pdf> (E.T.: 10.12.2016)

⁶⁹ Strafrecht, Kodex des Österreichischen Rechts, 36. Auflage, Wien 2012, s.27.

⁷⁰ <https://www.admin.ch/opc/de/print.html?id=lawid-2-6> (E.T.: 09.09.2016)

dım eden kişi tarafından gerçekleştirilmesi (örneğin ölüme yol açacak maddenin yardım eden tarafından mağdura enjekte edilmesi) halinde, bu fiil 115. madde anlamında intihara teşvik ve yardım suçunu değil, 114. maddede belirtilen talep üzerine öldürme suçunu oluşturacaktır.⁷¹

D. İtalya

1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 370. maddesinde, intihara azmettiren ya da intihara yardım eden cezalandırılmaktaydı. 1930 tarihli yeni İtalyan Ceza Kanunu ise bu suçu çok daha ayrıntılı bir şekilde 580. maddede düzenlemiştir. Söz konusu madde şu şekildedir: *"Başkasını intihara azmettiren veya intihar kararını kuvvetlendiren veya her ne şekilde olursa olsun icrasını kolaylaştıran kimse, eğer intihar meydana gelirse cezalandırılır. Eğer intihar meydana gelmezse ve intihar teşebbüsü ağır veya ağırca bir müessir fiil doğurmuşsa daha az ceza verilir. Eğer azmettiren, kararı kuvvetlendiren ve yardım eden kimse, 18 yaşından küçük veya akıl hastası ise veya herhangi bir maluliyet yüzünden alkol veya uyuşturucu madde sebebiyle ruhsal çöküntü halindeyse ceza artırılır. Mağdur, 14 yaşından küçükse, herhangi bir sebeple anlamak veya istemek ehliyetinden mahrumsa adam öldürmeye ilişkin 575-577 madde hükümleri uygulanır."*⁷²

E. Fransa

Yeni Fransız Ceza Kanunu'nun *"İntihara Teşvik"* başlıklı 6. bölümünde intihara teşvik suçuyla ilgili hükümlere yer verilmiştir. 223-13. maddede başka bir insanı intihara teşvik eden kişinin, intiharin gerçekleşmesi veya teşebbüs aşamasında kalması halinde üç yıl hapis ve 45.000 Euro para cezasıyla cezalandırılacağı; ikinci fıkrada ise, mağdurun on beş yaşından küçük olması halinde verilecek cezanın beş yıl hapis ve 75.000 Euro para cezası olacağı belirtilmiştir. Diğer maddelerde ise söz konusu suçun basın yayın organlarıyla veya tüzel kişiler tarafından yapılması halinde uygulanacak yaptırımlar gösterilmiştir.⁷³

⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Julian Mausbach, "İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Der.: Nur Centel), İstanbul 2011, s.161-180.

⁷² Sıdika Burçak Kalay, 5237 s. Türk Ceza Kanunu'na Göre İntihara Yönlendirme Suçu, İstanbul 2015, s.16 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

⁷³ http://www.legislationline.org/download/action/download/id/6382/file/France_CC_am2016_fr.pdf (E.T.: 11.09.2016)

VI. Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları

A. Fail

Bu suçun faili herhangi bir kimse olabilir, çünkü maddede suçun faili bakımından herhangi bir özellik aranmamıştır. Ayrıca intihara yönlendirme suçu, kasten öldürme suçundan ayrı ve bağımsız bir suç olduğu için, 82. maddede belirtilen nitelikli haller bu suç bakımından uygulama alanı bulmaz.⁷⁴

B. Mağdur

Bu suçun mağduru, intihara azmettirilen, teşvik edilen, intihar kararı kuvvetlendirilen veya intiharına herhangi bir şekilde yardım edilen kimsedir.

Mağdur bakımından dikkat edilmesi gereken iki durum vardır: Birincisi, maddenin üçüncü fıkrasındaki durumun oluşabilmesi için, belli bir kişinin muhatap alınmasının gerekmemesidir. Şayet belli bir kişi veya kişiler intihara yönlendirilmiş ise, başka bir ifadeyle mağdurlar belli ise, fail üçüncü fıkraya göre değil birinci fıkraya göre cezalandırılacaktır. İkincisi, maddenin son fıkrasındaki durumdur. Buna göre, şayet mağdur, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş veya ortadan kaldırılmış (örneğin, çocuk, akıl hastası, sarhoş vs.) ya da kendisine karşı kullanılan cebir veya tehdit nedeniyle intihara mecbur edilmiş bir kişi ise, bu durumda intihara yönlendirme suçu değil, dolaylı faillik yoluyla işlenen kasten öldürme suçu gündeme gelecektir.⁷⁵

⁷⁴ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.198; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s.113; Koca, İntihara Yönlendirme, s.27. Aksi yönde görüş için bkz. Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.176.

⁷⁵ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.192; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.170-171; Koca, İntihara Yönlendirme, s.27. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda bu hususa dikkat çekmiştir: “Dosya kapsamına göre, mağdur Metin ile haklarında verilen hüküm kesinleşen Doğan ve Mustafa’nın birlikte işledikleri nitelikli öldürme, yağma ve hürriyeti sınırlama suçlarından hükümlü olarak aynı cezaevinde buldukları, Doğan ve Mustafa’nın, yanlarına yine hakkında verilen hükmü kesinleşmiş olan Ersin ve sanık Engin’i de alarak, sürekli baskı altında tuttıkları mağduru, kendileri yararına kantin alışverişi yapmaya zorladıktan, olay günü mağdurun parasının kalmaması sebebiyle sanıkların isteklerini yerine getiremediği, bunun üzerine, sanıkların hep birlikte bahçeye çağdırdıkları mağdur darp etmeye başladıkları, temin ettikleri bir çamaşır ipini mağdurun kalmış olduğu koğuşun pencere demirine bağladıkları, ardından “in-

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, intihara yönlendirme suçunun mağdurunun şu iki özelliğe bir arada sahip olması gerekmektedir: İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş veya bu yeteneği ortadan kaldırılmamış olacak; kişi üzerinde cebir veya tehdit kullanılmamış olacak.⁷⁶

C. Konu

İntihara yönlendirme suçunun konusu, müntehirin hayatıdır.⁷⁷

D. Hareket

İntihara yönlendirme suçu, seçimlik hareketli bir suçtur. Bu seçimlik hareketler şunlardır: İntihara azmettirme; intihara teşvik etme; intihar kararını kuvvetlendirme; intihara herhangi bir şekilde yardım etme. Bu seçimlik hareketlerden yalnızca birisinin yapılması suçun oluşumu açısından yeterlidir.⁷⁸ Failin bu hareketlerden birkaçını bir-

tihar etmezsen seni öldürürüz" diyerek, buldukları tabureyi asmış oldukları ipin altına koydukları, mağduru tabureye çıkıp kendisini asma için yoğun bir baskı uygulayarak zorladıkları, nihayet tüm bu baskılardan bunalan mağdurun tabureye çıkıp boynuna ipi geçirdiği, tabureye vurduğu tekmeyle birlikte boynundan sallanmaya başladığı, bu esnada paniğe kapılan sanıkların ipi kesmek suretiyle mağduru kurtardıkları olayda, mağdurun kendi iradesi ile değil, sanık Engin'in de içinde bulunduğu grubun fiili ve psikolojik baskı ve zorlamaları sonucu intihar ortamına sürüklendiği, bu durumda ölümün gerçekleşmesi halinde TCK'nın 84/2-son maddesi uyarınca "kasten öldürme" suçundan, ölümün sanıktan kaynaklanmayan bir nedenle gerçekleşmemesi halinde "öldürmeye teşebbüs"ten, neticenin bizzat sanık tarafından engellenmesi halinde ise TCK'nın 36. maddesi uyarınca "kasten yaralama" suçundan hüküm kurulması gerektiği, somut olayda neticenin sanık tarafından engellendiği anlaşıldığı halde, sanığın "kasten yaralama" suçundan, TCK'nın 61. maddesi uyarınca, suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, sanığın kasta dayalı kusurunun ağırlığı ile güttüğü amaç ve saik gibi hususlar göz önünde bulundurularak, üst sınırdan bir ceza ile cezalandırılması yerine, suç niteliğinde yanılığa düşülerek, yazılı biçimde intihara yönlendirme suçundan hüküm kurulması bozmayı gerektirmiş..." (1.CD, 04.03.2014 T., 2014/282-1248 E.K.)

⁷⁶ Koca, İntihara Yönlendirme, s.27.

⁷⁷ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s.114; Koca, İntihara Yönlendirme, s.26.

⁷⁸ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.192; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacak-sız/Tepe, Özel Hükümler, s.171; Hafızoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.65; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.214. 765 sayılı TCK döneminde 454. maddede düzenlenmiş olan intihara ikna ve yardım suçunun hareket unsurunu ikna ve yardım oluşturmaktaydı. Başka bir ifadeyle sadece ikna veya yardım tek başına bu suçun oluşumu için yeterli olmamakta, her iki hareketin birlikte gerçekleştirilmiş olması aranmaktaydı. Bu nedenle de 765 sayılı TCK döneminde

den yapması, örneğin, azmettirdikten sonra intihara yardım etmesi, suçun teklifini etkilemez, bu durum sadece verilecek cezada göz önünde bulundurulur.⁷⁹ Bu seçimlik hareketlerin olayın niteliğine göre intihardan önce ve/veya intihar sırasında gerçekleştirilmesi gerekir.⁸⁰

Bu suçun seçimlik hareketleri açısından dikkat edilmesi gereken önemli bir husus vardır, o da intihar fiilini gerçekleştiren kişinin bizzat mağdurun kendisi olması gerektiğidir. Başka bir ifadeyle, failin intihara katkısı, maddede sayılan seçimlik hareketlerle sınırlı olmalı; mağdurun intihar etmesi, kendi iradesiyle aldığı karara istinaden bizzat mağdur tarafından gerçekleştirilmelidir. Şayet fail, maddede sayılan seçimlik hareketlerle birlikte veya seçimlik hareketleri gerçekleştirmeden ölümü meydana getiren icra hareketini kendisi gerçekleştirmişse, intihara yönlendirme suçunu değil, kasten öldürme suçunu işlemiş olur. Örneğin, ipi boynuna geçiren mağdurun altındaki sandalyeyi çeken kişi, kasten öldürme suçundan dolayı cezalandırılacaktır. Diğer taraftan fail, mağduru cebir veya tehdit kullanarak intihara mecbur bırakmışsa, yani mağduru öldürmek için mağduru araç olarak kullanmışsa, bu durumda da işlenen suç intihara yönlendirme değil kasten öldürme suçu olacaktır. Bu son durumda fail, mağdura işlettiği bu suçun dolaylı faili (m.37/2) olarak cezalandırılacaktır.⁸¹

Burada üzerinde durmak istediğimiz bir husus bulunmaktadır: *"İkili ölüm"*. İki kişinin birlikte intihar etmesi veya birinin diğerini öldürüp daha sonra intihar etmesi şeklinde tanımlanan ölüme ikili ölüm denilmektedir.⁸² Konumuz açısından önemli olan durum, ikili intihar olgularında, girişimde bulunan bireylerden birisinin ölüp diğerinin hayatta kaldığı durumlarda hayatta kalan kişinin cezai sorumluluğun nasıl belirleneceğidir. Doktrindeki bir görüş, intihara birlikte karar ve-

⁷⁹ intihara ikna ve yardım suçunun uygulama alanı son derece sınırlandırılmıştı.

Koca, İntihara Yönlendirme, s.28; Öntan, İntihara Yönlendirme, s.851.

⁸⁰ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.172; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193.

⁸¹ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.192; Koca, İntihara Yönlendirme, s.29.

⁸² Hakan Hakeri, Fatih Yağmur, Harun Akkaya, Esra Ünal, Seyfullah Sarı, Feyzullah Erdem, Berna Durmuş, Ufuk Buluş, "İkili İntihar Girişimi Durumunda Birinin Hayatta Kaldığı Olgularda Yasal Süreç", *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt:9, Sayı:100, Aralık 2014, s.36.

rildiğinden, bir kişinin diğerini intihara azmettirmesinin söz konusu olmayacağını, ancak hayatta kalan kişi şayet intiharda kullanılan malzemeyi temin etmiş veya müntehirin intihar kararını kuvvetlendirmişse intihara yönlendirme suçunun oluşacağını ifade etmektedir. Ancak bu görüşteki yazarlar, intihara azmettirme ile iki kişinin beraber intihar etmek için giriştikleri eylemler sonucunda birisinin hayatta kalmasının aynı kefedeki değerlendirilmesini doğru bulmamakta ve bu tür ikili intihar olgularında daha özel hükümler getirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.⁸³ Bu görüşü savunan yazarlar -ki içlerinde bir ceza hukukçusunun da olduğu toplam sekiz kişi- konuyu ele aldıkları üç sayfalık çalışmalarında, bu hususla ilgili nasıl bir çözüm önerisi getirileceği konusunda sessiz kalmayı tercih etmişlerdir.

Tezcan/Erdem/Önok karşılıklı anlaşma ile birden fazla kişinin birlikte intihar kararı alması halinde sağ kalan kişinin cezai sorumluluğunun bulunmadığını düşünmektedirler.⁸⁴

Yargıtay'ın bu konuyla ilgili vermiş olduğu iki karardan ilki şöyledir: *“Evlî ve iki çocuk babası olan 31 yaşındaki sanık Bilal ile 16 yaşındaki mağdur Kader’in arkadaşlık yapmasını ailelerinin onaylamaması üzerine, Bilal’in 11.03.2010 tarihinde Kader’in telefonuna mesaj çekerek “benimle her şeye var mısın” dediği, Kader’in de “evet” şeklinde cevap vermesi üzerine, bu kez de mağdureden öldürecek bir ilaç getirmesini istediği, 12.03.2010 tarihinde Kader’in evden 4 kutu ilaç alarak okul çıkışı Bilal ile buluştuğu, birlikte Mersin’den Erdemli’ye gittikleri, burada bir pansiyonda kaldıkları, 14.03.2010 tarihinde Bilal’in Kader’e ilaçları getirip getirmediğini sorduğu, Kader’in de getirdiğini söylemesi üzerine ilaçları paylaştıkları, önce Kader’in içmeye başladığı, Bilal’in de ilaçları içtiği, bir süre sonra hastaneye gittikleri ve tedavi sonucu yaşama döndükleri olayda, intihar etmeyi sanık Bilal’in teklif ettiği ve intihar etmekte kullanılan ilaçları sanığın isteği üzerine mağdurenin temin ederek getirdiği anlaşılmalı, sanığın eylemine uyan intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği düşünülmeksizin...”* (1.CD, 04.12.2013 T.,

⁸³ Hakeri/Yağmur/Akkaya/Ünal/Sarı/Erdem/Durmuş/Buluğ, İkili İntihar, s.37-38.

⁸⁴ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.197. Bu konuda ikili bir ayırım yapan Özen, intihar fikrini ilk defa kimin ortaya attığının önemli olduğunu ifade etmektedir. Eğer karşılıklı intihar fikrini kurtulan kişi ortaya atmışsa, kurtulan kişi, azmettirme şeklinde gerçekleşen intihara yönlendirme suçundan sorumlu olacaktır. Şayet karşılıklı intihar fikrini intihar eden ortaya atmışsa, hayatta kalanın herhangi bir cezai sorumluluğu bulunmayacaktır. Bkz. Özen, İntihara Yönlendirme, s.47.

2013/4118-7481 E.K.) Kanaatimizce Yargıtay'ın vermiş olduğu bu karar hatalıdır. Zira somut olayda, sanık Bilal'in 11.03.2010 tarihinde Kader'e çektiği mesajın anlam ve içeriği itibariyle intihara azmettirme olarak; intihar kararı vermiş olan Bilal'e istediği ilaçları getiren Kader'in hareketinin ise intihara yardım etme olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, gerek Bilal'in gerek Kader'in birbirlerine karşı gerçekleştirdikleri hareketlerin intihara yönlendirme suçu olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, Yargıtay'ın kabul ettiği gibi, Kader'in, intihar etmekte kullanılan ilaçları Bilal'in isteği üzerine temin etmesinin Kader'in cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı düşünmekteyiz.

Yargıtay'ın bu konuda vermiş olduğu bir başka karar ise şu şekildedir: *“Sanık E.D. ile maktul Zeynep'in bir süre önce internette tanıştıkları, Zeynep'in kendisini K.A. olarak tanıttığı ve yazışmalarda erkek gibi davrandığı, bunun sonucunda aralarında duygusal bir ilişkinin geliştiği, bir süre sonra yine internet üzerinden Zeynep'in açıklaması üzerine onun aslında erkek olmadığını öğrenen E.D. önce ilişkiye son vermek istediği, daha sonra ise ilişkiyi sürdürme kararı aldıkları, önce Tokat'ta buluştukları, sonra da birlikte yaşamak için Antalya'ya gidip olaydan yaklaşık bir ay önce orada bir ev tutarak birlikte yaşamaya ve aynı zamanda cinsel yönden de birlikte olmaya başladıkları, bu arada Zeynep'in ameliyatla erkek olmak istediği ve bunun için çaba harcadığı daha sonra Zeynep'in bunu başaramaması üzerine artık yaşamanın anlamsız olduğu yönünde değerlendirmede bulunarak önceden konuştukları birlikte intihar etme fikrini hayata geçirmeye karar verdikleri, Zeynep'in İstanbul'a gidip babasının olduğunu söylediği bir tabanca ile döndüğü, olay günü iki adet intihar mektubu yazıp birlikte kahvaltı yaptıktan sonra, tabanca ile intihar etmek üzere yan yana oturdukları, evvela kimin önce intihar edeceği konusunda konuştukları, ikisinin de bir diğerinden önce intihar etmek istediği, daha sonra Zeynep'in baskın çıkması üzerine, öncelikle Zeynep'in tabancayı alıp kafasına dayayarak tetiğe basmak suretiyle intihar edip öldüğü, ardından E.D.'nin de tabancayı aldığı, kafasına dayadığı ve tetiğe bastığı ancak merminin sıkışması üzerine silahın ateş almadığı, birkaç kez denemesine rağmen silahı ateşlemeyi başaramadığı, bunun üzerine annesine telefon ederek yardım istediği ve kolluk güçlerinin E.D. ile maktulün bulunduğu yere geldikleri olayda; her ne kadar, maktulün intihar etme kararı üzerinde sanığın kendisine ait intihar etme kararının etkili olduğu ve onun kararını takviye ettiği söylenbilirse de, sanığın kararının münhasıran kendi intiharına ilişkin olması ve*

bunun dışında maktulün intiharına yönelik herhangi bir söz veya hareketinin bulunmaması ve hatta intihar anında sanık ve maktulden her birinin bir diğ-ğinin intiharını istemek bir yana öncelikle kendisinin intihar etmek istediğinin açıkça anlaşılması karşısında, sanığın intihara yönlendirme suçundan beraatı yerine mahkûmiyetine karar verilmiş olması..." (1.CD, 11.04.2013 T., 2010/6485 E., 2013/3121 K.)

İntihara yönlendirme suçu esas itibariyle icrai hareketle işlenebi- len bir suç tipidir. Buna karşın, intihara yönlendirme suçunun seçim- lik hareketlerinden olan intihara yardım etmenin, ihmali hareketle işlenip işlenemeyeceği sorusu doktrinde görüş ayrılıklarına neden olmaktadır.

İntihara ihmali davranışla yardım etmenin mümkün olduğunu savunan yazarlar⁸⁵, esas itibariyle bir kimsenin bir başkasının intiharını engellememesinin başlı başına intihara yardım olarak nitelendirile- meyeceğini; ihmali hareketle intihara yardımın söz konusu olabilmesi için, intihar olayıyla karşılaşan kişinin intiharı önleme konusunda ka- nundan, sözleşmeden ve öngelen tehlikeli davranıştan kaynaklanan hukuki bir yükümlülüğünün bulunmasını şart koşmaktadırlar. Mad- de gerekçesinde de bu görüşteki yazarlarla benzer açıklamalarda bu- lunulmuştur: *"Başlı başına cezalandırılabilir bir fiil olarak intihara yardım, esas itibariyle icrai davranışla gerçekleştirilebilir. Ancak, intiharı önleme ko- nusunda hukuki yükümlülük altında bulunan kişinin, bir intihar olgusuyla karşı karşıya olmasına rağmen, bu intihar girişimini engellememesi, bu giri- şim karşısında kayıtsız davranması; intihara ihmali davranışla yardım olarak nitelendirilmek gerekir. Ancak bunun için, kişinin intiharı önleme konusunda hukuki bir yükümlülüğünün olması gerekir."*

İntihara ihmali davranışla yardım etmenin mümkün olmadığını savunan yazarlar⁸⁶ ise, bunun gerekçesi olarak TCK'da açık bir kanuni düzenleme olmamasını göstermektedirler. Kasten öldürme için ihmali hareket ayrıca düzenlenmiş olduğuna göre, bu hareketle işlenebilecek diğer tüm suçlar bakımından da açık bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.

⁸⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.195-196; Koca, İntihara Yönlendirme, s.33-35; Erem, İntihar, s.496; Artuk, İntihara İkna ve Yardım Suçu, s.45; Hakan Hakeri, Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri, Ankara 2003, s.300.

⁸⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.174-175; Öntan, İnti- hara Yönlendirme, s.858.

Bu görüşteki yazarlar, her ne kadar madde gerekçesinde intihara ihmali davranışla yardım etmenin mümkün olduğu belirtilmişse de gerekçenin hükme dâhil olmaması ve yalnızca bir yorum aracı olduğu gerçeğinden hareketle bunu bağlayıcı görmemektedirler. Biz de bu görüşteki yazarlara katılmaktayız. Şayet kanun koyucu intihara yönlendirme suçunun ihmali hareketle işlenebileceğini kabul etmek istiyorsa, bunu madde gerekçesinin satır aralarında değil, yapılacak bir kanun değişikliğiyle maddede açık bir şekilde belirtmek zorundadır.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise maddenin dördüncü fıkrasındaki düzenlemedir. Söz konusu hükme göre *“İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.”* Buna göre bu fıkra düzenlenmiş suçun isnat yeteneği gelişmiş olan veya isnat yeteneği ortadan kaldırılmayan kişilere karşı sadece cebir veya tehditle işlenmesi mümkün olduğundan dolayı, bu suçu bağlı hareketli bir suç olarak nitelendirebiliriz. Başka bir ifadeyle, cebir veya tehdit dışında bir yolla kişinin intihara mecbur edilmesi halinde bu suçun oluşmayacağını düşünmekteyiz. Buna karşın, doktrininde *Tezcan/Erdem/Önok*, 84. maddenin dördüncü fıkrasında her ne kadar *“hile”*den açıkça söz edilmemişse de, böyle bir durumda genel hüküm olan m.37/2'deki *“suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur.”* hükmüne dayanarak faili kasten öldürme suçundan dolayı cezalandırmanın mümkün olduğunu, kaldı ki m.37/2 anlamında *“başkası”* kavramının içine mağdurun da gireceğini savunmaktadırlar.⁸⁷

Kanaatimizce, 84. maddenin dördüncü fıkrasında hileden bahsedilmediğinden dolayı, söz konusu hükmün kapsamına sadece cebir ve tehdidin girdiğini ifade edebiliriz. Ayrıca dördüncü fıkra geçen *“intihara mecbur edenler”* ifadesi ile yalnızca cebir ve tehdidin bağdaşabileceğini, hilenin ise bu ifade ile bağdaşmayacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda hile kullanmak suretiyle kişinin intihara mecbur edilmesi durumunda, suçta ve cezada kanunilik prensibi gereği suçun oluşmayacağını ifade edebiliriz.

⁸⁷ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.192.

84. maddenin dördüncü fıkrası ile dolaylı faillğe ilişkin özel bir düzenleme getirilmektedir. Böyle bir hüküm olmasaydı bile⁸⁸, dolaylı faillğe ilişkin 37. maddenin ikinci fıkrası gereğince, cebir veya tehdit kullanarak başkalarını intihara mecbur edenler ile algılama yeteneği gelişmemiş (çocuklar, akıl hastaları gibi) veya ortadan kaldırılan⁸⁹ (irade dışı alkol veya uyuşturucu madde verilmiş, hipnoz edilmiş kişiler gibi) kişileri intihara yönlendirenler, kasten öldürme suçunun dolaylı faili olarak sorumlu tutulacaklardı. Bir başka deyişle burada işlenen suç aslında intihara yönlendirme suçu değil, kasten öldürme suçudur.⁹⁰ Maddenin kaleme alınış şekline, ölüm neticesi gerçekleşmeden doğrudan kasten öldürme suçunun cezası verilecekmiş gibi bir anlam çıkıyor olsa da burada kastedilen, bu özelliklere sahip kişilerin intihara yönlendirilmeleri sonucu ölüm neticesi gerçekleşmemiş ise kasten öldürmeye teşebbüsten; ölüm neticesi gerçekleşmiş ise kasten öldürmeden sorumlu tutulmalarıdır.⁹¹ Hatta doktrinde bir görüş,

⁸⁸ 765 sayılı TCK döneminde de, intihara ikna ve yardım suçunun düzenlendiği 454. maddede, 5237 sayılı TCK'nın 84. maddesinin dördüncü fıkrasına benzer bir hüküm yer almamasına rağmen, müntehirin hareket özgürlüğünün cebir, şiddet veya tehdit ile ortadan kaldırılması halinde adam öldürme suçunun oluştuğundan söz edilmekteydi. Bkz. Erem, İntihar, s.498.

⁸⁹ Hafızoğulları/Özen, dördüncü fıkra da isnat yeteneğinin kalkmasından değil "kaldırılmasından" söz edildiğinden hareketle, isteyerek uyuşturucu, uyarıcı madde veya alkol etkisi altında olan bir kimsenin bu durumundan yararlanılarak intihara sevk edilmesinde, dördüncü fıkra hükmünün değil ikinci fıkra hükmünün uygulanması gerektiğini savunmaktadırlar. Başka bir ifadeyle yazarlara göre, isnat yeteneğinin mutlaka başkası tarafından kaldırılması gerekmektedir. Hafızoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.70. Buna karşılık Tezcan/Erdem/Önok, bu hükmün uygulanabilmesi için algılama yeteneğinin kim tarafından ortadan kaldırıldığının bir önemi olmadığını, bu yeteneğin bizzat mağdur tarafından da ortadan kaldırılmış olabileceğini, önemli olanın, mağdurun bu yeteneğinin fiilin işlendiği sırada mevcut olmaması ve bu durumun da failce biliniyor olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193.

⁹⁰ Koca, İntihara Yönlendirme, s.38.

⁹¹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.176; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.220. "...olayda, mağdurun kendi iradesi ile değil, sanık Engin'in de içinde bulunduğu grubun fiili ve psikolojik baskı ve zorlamaları sonucu intihar ortamına sürüklendiği, bu durumda ölümün gerçekleşmesi halinde TCK'nın 84/2-son maddesi uyarınca "kastan öldürme" suçundan, ölümün sanıktan kaynaklanmayan bir nedenle gerçekleşmemesi halinde "öldürmeye teşebbüs"ten, neticenin bizzat sanık tarafından engellenmesi halinde ise TCK'nın 36. maddesi uyarınca "kastan yaralama" suçundan hüküm kurulması gerektiği, somut olayda neticenin sanık tarafından engellendiği anlaşıldığı halde, sanığın "kastan yaralama" suçundan, TCK'nın 61. maddesi uyarınca, suçun işleniş biçimi,

söz konusu kişilerin intihara yönlendirilmiş fakat intihar girişiminde dahi bulunmamış olmaları halinde bile kasten öldürmeye teşebbüsten cezalandırılmaları gerektiğini savunmaktadır.⁹²

Kanaatimizce maddedeki hareket unsuru bağlamında önemli eksikliklerden birisi, mağdurdan kaynaklı nitelikli hallere yer verilmiş olmasıdır. Bu bağlamda, maddede yapılacak bir kanun değişikliğiyle, intihara yönlendirme suçunun üstsoy veya altsoydan birine, eş veya kardeşe, gebe olduğu bilinen kadına karşı veya töre saikiyle işlenmesi gibi durumların cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmesinin isabetli olacağını düşünmekteyiz.

Ayrıca terminolojik açıdan da maddeyle ilgili bazı eleştirilerde bulunmak istiyoruz. 84. maddenin birinci fıkrasındaki seçimlik hareketlere bakıldığında şu kalıpların kullanıldığı görülmektedir: “Azmettirme”, “teşvik etme”, “intihar kararını kuvvetlendirme”, “herhangi bir şekilde yardım etme”. Her şeyden önce, maddede kullanılan bu hukuki terimlerin, teknik anlamlarıyla kullanılmadığını ifade etmek istiyoruz. Şöyle ki; “azmettirme” TCK’nın 38. maddesinde düzenlenmiş bulunan iştirak şekillerinden birisidir: “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.” (TCK m.38/1). Buna göre, azmettirmenin söz konusu olabilmesi için, ortada, azmettirilen kişinin işleyebileceği bir “suç” olması gerekmektedir. Oysa intihar etmek bir “suç” değildir. Bunun gibi, TCK m.84’te kullanılan diğer hukuki terimler olan “teşvik etme”, “intihar kararını kuvvetlendirme” ve “herhangi bir şekilde yardım etme” TCK’nın 39. maddesinde düzenlenmiş bulunan iştirak şekillerinden birisini oluşturan “yardım etme”nin gerçekleştiriliş şekillerinden başka bir şey değildir. Oysa yukarıda da ifade edildiği üzere, intihar etmek hukukumuzda suç olmadığından, intihara azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme veya intihara herhangi bir şe-

suçun işlendiği zaman ve yer, sanığın kasta dayalı kusurunun ağırlığı ile güttüğü amaç ve saik gibi hususlar gözönünde bulundurularak, üst sınırdan bir ceza ile cezalandırılması yerine, suç niteliğinde yanılığa düşülerek, yazılı biçimde intihara yönlendirme suçundan hüküm kurulması bozmayı gerektirmiş...” (1.CD, 04.03.2014 T., 2014/282-1248 E.K.)

⁹² Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.176. Bu görüşün eleştirisi için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193 dn.345 (Yazarlar haksız ve aşırı sonuçlara yol açacak bu yorumun kabul edilmemesinin uygun olacağını ifade etmektedirler.).

kilde yardım etme de, iştirakte bağıllık kuralı uyarınca cezalandırılabilir fiiller olarak değerlendirilemeyecektir. Zira bu kural gereğince şeriklerin cezalandırılabilmesi için, fail tarafından işlenen fiilin tipe uygun ve hukuka aykırı olması gereklidir. Kanaatimizce söz konusu madde hazırlanırken bu suçun *sui generis* yapısı göz önünde tutulmalıydı ve TCK'daki iştirak kalıplarının kullanılmaması doğru olurdu. Olması gereken, farklı ifadelerin maddede kullanılması olmalıydı. Gerçekten de, intihara yönlendirmeyi bağımsız bir suç haline getiren kanunların, genel iştirak hükümlerinden ayrıldıklarını belirtmek için iştirakte kullanılan terimlerden farklı fakat aynı anlama gelen sözcüklere yer vermeleri gerçeği de görüşümüzü doğrulamaktadır.

Son olarak, 84. maddenin birinci fıkrasında belirtilen seçimlik hareketler arasında verilecek ceza miktarı bakımından bir farklılık yaratılmamış olması da kanaatimizce hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabilecek niteliktedir. Zira TCK'nın 38. maddesinde düzenlenen azmettirme kurumunda, azmettirenin, işlenen suçun cezası ile cezalandırılacağı; 39. maddede düzenlenen yardım etme kurumunda ise, yardım eden kişinin (teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirme, yardımda bulunarak icrayı kolaylaştırma gibi) cezasının işlenen suçtan daha az olacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda, suça iştirak kalıplarıyla benzerlik gösteren intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketlerinde bu şekilde bir ceza farklılığı öngörülmemiş olması ceza hukuku sistematığına uygun değildir. Zira azmettirme ile maddede belirtilen diğer seçimlik hareketlerin haksızlık içeriklerinin aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu itirazlarla maddenin Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesi durumunda muhtemel bir iptal kararının da gündeme gelebileceğini düşünmekteyiz. Bu nedenle kanaatimizce, mevcut sistem içerisinde, maddede yapılacak bir kanun değişikliğiyle, intihara azmettirme ile diğer seçimlik hareketler arasında farklı cezalar öngören bir düzenleme yapılması, bu bağlamda intihara azmettirme için daha fazla bir ceza miktarının belirlenmesi sağlıklı olacaktır.

Bu değerlendirmelerden sonra, 84. maddenin birinci fıkrasında belirtilen dört seçimlik hareketle ilgili açıklamalarda bulunmak istiyoruz.

1) İntihara Azmettirme

İntihara azmettirmeden⁹³ kasıt, aklında hiç intihar düşüncesi olmayan kimsede intihar düşüncesi uyandırarak, intihar etmesi yolunda karar aldirmek ve böylece intiharın ilk ve etkili sebebi olmak demektir.^{94 95} Şayet kişi, öncesinde intihar kararını vermiş ve intihar düşüncesine sahipse artık intihara azmettirmeden bahsedilemez; bu durumda olsa olsa intihara teşvikten veya intihar kararını kuvvetlendirmeden söz edilebilir.⁹⁶

İntihara azmettirme açısından önemli olan, azmettirmenin, mağduru etkileyerek onu intihar girişimine sürüklemeye elverişli olmasıdır.⁹⁷

Mağduru intihara azmettirmede kullanılan vasıtanın hiçbir önemi bulunmamaktadır. Somut olayda, mağdurun intihar kararı almasına etkili olabilecek her türlü vasıta (örneğin, felaket haberi veren uyurma bir mektup, e-mail, SMS, tweet, snap vs.) kullanılabilir.⁹⁸

⁹³ 765 sayılı TCK'nın 454. maddesinde "azmettirme" tabiri değil "ikna" tabiri kullanılmıştı. Bunun gerekçesi olarak, intihar etmek suç olmadığından ve suç olmayan bir eyleme azmettirmede söz konusu olamayacağından, bu ayrılığı belirtmek amacıyla "ikna" kelimesinin kullanıldığı ifade edilmekteydi. Bkz. Artuk, İntihara İkna ve Yardım Suçu, s.28. Ancak Erem, "ikna" kelimesinin yanlış bir tercüme olduğunu, mehzaz kanunda "azmettirme" ifadesinin kullanıldığını belirtmektedir. Yazara göre ikna, azmettirmeden daha geniş bir anlama sahiptir. Ancak uygulamada ikna, azmettirme olarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bkz. Erem, İntihar, s.494-495.

⁹⁴ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.172; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.216; Hafizoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.65; Erem, İntihar, s.495; Artuk, İntihara İkna ve Yardım Suçu, s.25.

⁹⁵ "Sanık ...'nin maktulü kucaklayarak antreye çıkardığı, telefonla 112'yi aradığı, ancak maktulün olay yerinde ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı iç organ ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç kanama sonucu öldüğü olayda, maktulün sağ el dış svaplarında atış artıkları bulunduğu tespit edildiği anlaşılmalı, Sanık ...'nin eşi olan maktul ...'ı tabanca ile öldürdüğüne dair her türlü kuşkudan yeterli ve kesin kanıt elde edilemediği, ancak sanık ...'nin maktul ... ile yaptığı telefon görüşmesi sırasında "seni gelirse silahla vuracağım, ben gelmeden kendini vur, bu işi bana bırakma" şeklindeki sözlerinden bir süre sonra ölümün meydana gelmesi dikkate alındığında, sanık ... hakkında 5237 sayılı TCK'nın 84. maddesi uyarınca intihara yönlendirme suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden..." (1.CD, 02.07.2015 T., 2014/3770 E., 2015/4273 K.)

⁹⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217; Koca, İntihara Yönlendirme, s.29.

⁹⁷ Koca, İntihara Yönlendirme, s.29; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.216.

⁹⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.216; Artuk, İntihara İkna ve Yardım Suçu, s.29.

2) İntihara Teşvik Etme ve İntihara Alenen Teşvik Etme

İntihara teşvik, intihar etmeyi düşünen fakat bu konuda net kararını vermemiş olan bir kişiyi intihar kararı vermeye yöneltmektir; başka bir ifadeyle mağdurda intihar düşüncesi uyandırmak, bu konuda onu destekleyip vereceği kararı onaylamaktır.⁹⁹

Azmettirme ile teşvik etme arasında fark vardır: Teşvikte, mevcut olan ancak ortaya çıkmamış bulunan intihar düşüncesi kişide harekete geçirilmekte ve kişi intihara özendirilmektedir; ayrıca azmettirmede, fail, mağdurun üzerinde kurduğu yoğun baskı sonucunda mağdurun intihar kararı almasını sağlarken, teşvikte, intihar kararını mağdur daha serbest iradeyle vermektedir.¹⁰⁰

İntihara teşvik bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, intihara teşvikin alenen yapılması¹⁰¹ halidir. Zira 84. maddenin üçüncü fıkrasında şöyle denilmektedir: *“Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Birinci fıkradaki suçun oluşabilmesi için belli bir kişinin muhatap alınması yeterlidir, başka bir ifadeyle mağdurun veya mağdurların belli olması gerekmektedir. Üçüncü fıkradaki suçun oluşabilmesi içinse her şeyden önce belli bir kişi muhatap alınmamalı, başka bir ifadeyle intihara teşvik belirsiz sayıda kişiye yani kamuya yönelmiş olmalıdır. Birinci fıkra ile üçüncü fıkra arasındaki bir diğer fark ise, üçüncü fıkradaki suçta, teşvikin alenen yapılmasının gerekmesidir. Aleniyetten kasıt, fiilin, gerçekleştiği koşullar itibariyle belirli olmayan birden fazla kişi tarafından algılanabilir olmasıdır. Şayet teşvik basın ve yayın organları aracılığıyla¹⁰² veya sosyal medya vasıtasıyla yapılmışsa her halükarda aleniyet unsurunun gerçekleşmiş olduğundan bahsedilir.¹⁰³

⁹⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.172; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217; Hafizoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.65; Tezcan/Erдем/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193.

¹⁰⁰ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.172.

¹⁰¹ Hafizoğulları/Özen, 84. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen başkalarını alenen intihara teşvik suçunun, 214. maddede öngörülen suç işlemeye tahrik suçunun özel bir görünüm şekli olduğunu savunmaktadırlar. Bkz. Hafizoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.68.

¹⁰² İntihara alenen teşvikin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hali 84. maddenin ilk halinde üçüncü fıkranın ikinci cümlesinde suçun nitelikli hali olarak düzenlenmişti. Ancak 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı Kanun'un 10. maddesi ile bu cümle madde metninden çıkarılmıştır.

¹⁰³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.218; Özbek/Kanbur/Doğan/

İntihara alenen teşvik sonucunda bazı kişilerin intihar etmesi halinde failin cezai sorumluluğunun nasıl belirleneceği de önemli bir sorundur. Böyle bir durumda, her şeyden önce maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen suçun işlendiği ortadadır. Zira üçüncü fıkradaki suçun oluşabilmesi için başkalarının intihara alenen teşvik edilmesi yeterlidir. Acaba, maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiş olan ve intiharın gerçekleşmesi halinde dört yıldan on yıla kadar hapis cezasını öngören hüküm, üçüncü fıkradaki alenen intihara teşvik sonucu meydana gelen intihar olaylarında da uygulanabilecek midir?

Doktrinde *Koca*, her şeyden önce, maddedeki fıkraların sistematik yeri nedeniyle böyle bir uygulamanın mümkün olamayacağını ifade etmektedir. Yazar ayrıca, maddenin üçüncü fıkrasının, birinci fıkranın nitelikli bir unsuru değil, müstakil bir suç olduğunu da belirtmektedir. *Koca*, burada şu şekilde bir çözüm şeklini kabul etmektedir: İntihara alenen teşvik hareketi, öngelen tehlikeli hareket olarak değerlendirilmeli ve meydana gelen ölüm olaylarında faillerin en azından olası kastlarının varlığı nedeniyle ihmal suretiyle kasten öldürme (m.83) suçunun da oluştuğunu kabul etmek gerekir. Başka bir ifadeyle, başkalarını intihara alenen teşvik neticesinde birilerinin intihar etmesi halinde, fail hem 84. maddenin üçüncü fıkrasını, hem de 83. maddeyi ihlal etmiş olacaktır.¹⁰⁴ Buna karşılık doktrindeki diğer görüşteki yazarlar, maddenin ikinci fıkrasının hem sistematik yeri açısından, hem de nitelikli hal olarak birinci fıkra ile bağlantılı olmasından ötürü, ayrıca alenen teşvikin bağımsız bir suç tipi olduğu dikkate alındığında, intihara alenen teşvik sonucunda intiharın gerçekleşmesi durumunda yalnızca 84. maddenin üçüncü fıkrasının uygulanacağını savunmaktadırlar.¹⁰⁵

Her şeyden önce ifade etmek isteriz ki, bizim de benimsediğimiz bir görüşe göre, garantörsel/görünüşte ihmali suçlarla ilgili TCK'nın

Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.172; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.194; Koca, İntihara Yönlendirme, s.30. Buna karşılık Artuk/Gökçen/Yenidünya'ya göre, intihara teşvik, belirli bir kimseye alenen gerçekleştirilirse, örneğin facebook hesabında intihar fikrini paylaşan arkadaşının gönderisinin altına yaptığı yorumla onu teşvik etme durumunda, 84. maddenin birinci fıkrasının uygulanması gerektiğini savunmaktadırlar. Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217.

¹⁰⁴ Koca, İntihara Yönlendirme, s.32.

¹⁰⁵ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.194; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.219.

genel hükümler kitabında herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olmasından ötürü, TCK'da özel olarak düzenlenen bazı suçlar (m.83, 88, 94/5) haricindeki suçların ihmal suretiyle işlendiği takdirde cezalandırılmayacağı savunulmaktadır. Başka bir ifadeyle, bir suçun garantörsel/görünüşte ihmali suç olarak kabul edilebilmesi için kanunda açık bir düzenleme olması gerektiğini ifade edebiliriz.

Acaba intihara alenen teşvik hareketi, öngelen tehlikeli hareket olarak değerlendirilebilir mi? Hareketi ile bir zarar doğma tehlikesine neden olan kişinin, zararın meydana gelmesini önleme yükümlülüğünden kaynaklanan garantörlük türüne, öngelen tehlikeli eylemden kaynaklanan garantörlük denilmektedir. Buna göre, bir kimsenin, bazı olaylara neden olması veya o olayların gelişimine seyirci kalması, bazı diğer hukuki değerler bakımından da zararları sonuçlara yol açabilir. Böyle bir muhtemel zarar halinde, kişi, neticeyi önleme yükümlülüğü altındadır. Öngelen tehlikeli eylemden kaynaklanan garantörlükte, failin bizzat kendisi tehlikenin kaynağını oluşturmaktadır. Bu kişinin yaptığı şey, başkalarını tehlikeye soktuğundan, tehlikenin neden olabileceği sonuçları önlemelidir.¹⁰⁶

Kanaatimizce, intihara alenen teşvik, öngelen tehlikeli hareketten dolayı garantör olma sonucunu doğurmaz. Bunun çeşitli gerekçeleri vardır: Her şeyden önce, her ne kadar intihara alenen teşvik hareketi fail tarafından yapılmaktaysa da, intihar, kendi sorumluluğunun bilincinde olan kişi tarafından kasten gerçekleştirilmekte olduğundan dolayı bu gibi durumlarda intihara alenen teşvik eden kişi garantör olarak nitelendirilemez. İkinci olarak, şayet intihara alenen teşvik eden kişi garantör olarak kabul edilse dahi, "*ultra posse nemo obligatur*" yani kimse yapabileceğinin ötesinde zorlanamaz kuralı gereği, bu kişinin neticeyi önleme olanağına sahip olduğundan bahsetmek de çoğu durumda mümkün olmayacaktır.

Yapmış olduğumuz bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, intihara alenen teşvik sonucunda bazı kişilerin intihar etmesi durumunda, failin, gerçekleşen intihar fiilinden dolayı cezalandırılabilmesi mevcut sistemde mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle kanaatimizce, 84. maddede yapılacak bir değişiklikle, üçüncü fıkranın birinci cümlesin-

¹⁰⁶ Hakan Hakeri, *Kasten Öldürme Suçları TCK 81-82-83*, Ankara 2007, s.117-118.

den sonra gelmek üzere “İntihara alenen teşvik sonucunda bir veya birden fazla kişinin intihar etmesi halinde, kişi 6 yıldan 16 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” cümlesi eklenmelidir.

3) İntihar Kararını Kuvvetlendirme

İntihar kararını kuvvetlendirme,¹⁰⁷ intihar kararı vermiş bir kişinin kararını güçlendirmek, almış olduğu intihar kararını icra safhasına koyması için onu cesaretlendirmektir.¹⁰⁸ Örneğin, yüksek bir binaya çıkıp, atlayıp atlamamakta tereddüt geçiren bir kişiye aşağıdaki birisinin “Madem çıktın oraya atlamalısın, erkek adam verdiği karardan dönmez!” şeklinde kişiyi intihar etmeye motive edici şekilde bağırması halinde suç oluşacaktır.¹⁰⁹ Fail, hiç tanımadığı fakat intihara teşebbüs eden kişiye duyduğu kızgınlıkla¹¹⁰ veya intihara teşebbüs eden kişiyi o duruma getiren sebepleri idrak edemeyerek ve olayın ciddiyetini anlamayarak hareket edebilir ve anlık söylediği bir sözle intihara teşebbüs eden kişinin intihar kararını kuvvetlendirebilir. Dolayısıyla, intihara yönlendirme suçunun gerçekleşmesinde, fail ile mağdurun önceden tanışıklığına, samimiyetine ve irtibatına gerek yoktur.¹¹¹

Yargıtay’ın konuyla ilgili vermiş olduğu bir kararda şu tespitlerde bulunulmuştur: “Oluşa ve dosya içeriğine göre, sanık ... ve maktul ... ara-

¹⁰⁷ 765 sayılı TCK döneminde, intihar kararını kuvvetlendirme kavramına, intihara ikna ve yardım suçunda unsur olarak yer verilmesi gerektiği ifade edilmekteydi. Bkz. Artuk, İntihara İkna ve Yardım Suçu, s.29. Bu bağlamda söz konusu kavrama 84. maddede yer verilmiş olması olumlu bir gelişmedir.

¹⁰⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.173.

¹⁰⁹ Koca, İntihara Yönlendirme, s.33.

¹¹⁰ Yargıtay vermiş olduğu bir kararda, kızgınlıkla ve tepki amaçlı söylenen sözlerin intihara yönlendirme suçunu oluşturmayacağına vurgu yapmıştır: “Sanığın sabah işten evine geldiğinde, reşit olmayan kızı mağdur Zeliha’nın erkek arkadaşından hamile kalarak bir kız çocuğu doğurduğunu öğrendiği, duyduğu derin üzüntü ve kapıldığı infial ile mağdurun da annesi olan eşi tanık Nurdaniye Korkmaz’a “Zeliha’ya söyle, kardeşlerini, annesini, babasını düşünüyorsan kıysın canına, intihar etsin” diyerek mağdura mesaj gönderdiği anlaşılmış ise de; davaya konu sözlerin kızgınlıkla tepkisini göstermek için söylendiği, sözleri mağdura ileten annesi Nurdaniye’nin kızına aynı zamanda “kafana takma” diyerek bu sözleri ciddiye almaması gerektiğini belirttiği, mağdurun da sanığın sözlerini önemsemediğinin anlaşıldığı olayda; sanığın suç işleme kastı bulunmadığından beraatine karar verilmesi yerine...” (1.CD, 13.11.2013 T., 2011/7369 E., 2013/6272 K.)

¹¹¹ Ersan Şen, “İntihara Yönlendirme”, Kaynak: www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme (E.T.: 16.10.2016)

sında yüz yüze gelmeden ve birbirlerini görmeksizin sadece telefonla konuşma ve mesajlaşmaktan ibaret arkadaşlık ilişkisinin olduğu, bu ilişki sırasında sanığın bir süre maktulün kız kardeşi ile de aynı şekilde görüştüğü ve bundan dolayı her iki kız kardeş arasında tartışma da yaşandığı, bir süre sonra sanığın maktul ile olan ilişkisini bitirmek istediğini maktule iletmediği, bunun üzerine duygusal olarak sanığa aşırı derecede bağlanan maktulün sanığa hitaben “bana dönmezsen canıma kıyacağım, zehir içeceğim” şeklinde mesaj gönderdiği, maktul tarafından kendisine gönderilen bu mesajı ciddiye almayan sanığın ise maktule hitaben “son kurşunu kafama sıkayım hoşçakal” ve “... ben yapıyorum bile bitanem” şeklinde mesajlar gönderdiği, kısa bir süre sonra da maktulün etkene saptanamayan toksik bir maddeyi içmek suretiyle intihar ettiği olayda; sanık tarafından maktule gönderilen cep telefonu mesajlarının nitelik ve yoğunluk bakımından intihar kararını kuvvetlendirme olarak kabul edilemeyeceği, dolayısıyla yasal unsurları oluşmayan atılı suç yönünden sanığın beraatine karar verilmesi yerine...” (1.CD, 13.05.2015 T., 2014/2844 E., 2015/3135 K.)

4) İntihara Herhangi Bir Şekilde Yardım Etme

İntihara karar vermiş olan bir kimsenin intiharını fiilen ve etkili şekilde kolaylaştırmaya yönelik her türlü hareket yardım etme olarak nitelendirilir.¹¹² İntiharın icrasını kolaylaştıran yardım, intihardan önce olabileceği gibi intihar sırasında da olabilir. Ayrıca maddede, yardımın herhangi bir şekilde olabileceği belirtildiğinden, bir kimseye intihar etmesi için silah, zehir, ip verme veya yüksekten atlayacağı yere götürme gibi hareketler, maddi anlamda intihara yardım etme olarak değerlendirilirken; mağdura intiharı ne şekilde gerçekleştireceği konusunda yol gösterme, intihar sonrası geride kalan çocuklarına bakacağını söyleme ise manevi anlamda intihara yardım olarak kabul edilebilir.¹¹³

¹¹² Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.173; Artuk, İntihara İkna ve Yardım Suçu, s.44; Hafızoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.65; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.193.

¹¹³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.217; Koca, İntihara Yönlendirme, s.33; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.173.

E. Netice

İntihara yönlendirme suçunun temel şekli, maddede sayılan seçimlik hareketlerden birisinin yapılmasıyla tamamlanır. Başka bir ifadeyle, suçun oluşması için kanuni tanımda belirtilen hareketin sonucunda bir neticenin (mağdurun intihar etmesi veya intihara teşebbüs etmesi) meydana gelmesi aranmaz; bundan dolayı bu suç sırf hareket suçudur. Mağdurun intihar etmesi bu suçun nitelikli halini oluşturur.¹¹⁴

F. Nedensellik Bağı

Koca'ya göre, mağdurun intihar etmesi veya intihara teşebbüs etmesi doğal anlamda bir netice olarak nitelendirilemez; çünkü netice, hareketin dış dünyada meydana getirdiği değişikliktir ve hareketle arasında doğal anlamda bir nedensellik bağı bulunmalıdır. Halbuki intihar etme, kişinin özgür iradesiyle aldığı bir kararın sonucudur ve azmettirme dâhil maddede sayılan diğer hareketlerin dış dünyada meydana getirdiği doğal bir değişiklik değildir. Dış dünyadaki değişikliği mağdurun kendisi meydana getirmektedir. Buradaki nedensellik bağı ancak failin hareketinin mağdurun intihar kararına etkisi itibariyle bir değerlendirmeye tabi tutulabilir. Suçun temel şekli bakımından ise nedensellik bağının varlığını aramak gerekmez, çünkü sırf hareket suçlarında, suçun oluşması için kanunda belirtilen hareketin yapılması yeterlidir.¹¹⁵

Buna karşın konuyu azmettirme bakımından ele alan *Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe*, diğer seçimlik hareketlerden farklı olarak azmettirme ile intihar arasında nedensel bir ilişkinin varlığını zorunlu görmektedirler; başka bir ifadeyle fail azmettirmeseydi, kişi intihar etmeyecekti denebilmelidir. Yazarlara göre, intihara teşvik etme ve intihar kararını kuvvetlendirme hareketleri ile intihar arasında da nedensel bir ilişki mevcuttur ancak buradaki ilişki, zorunlu olmazsa olmaz bir şart değildir.¹¹⁶

¹¹⁴ Tezcan/Erdem/Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s.197; Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s.212; Hafızoğulları/Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s.65. İntiharın gerçekleşmesinin, suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış şekli olduğu yolundaki görüş için bkz. *Koca, İntihara Yönlendirme*, s.28, 36.

¹¹⁵ *Koca, İntihara Yönlendirme*, s.28.

¹¹⁶ *Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler*, s.172.

Özbek/*Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe*'nin görüşünü eleştiren *Koca*, 765 sayılı TCK'nın 454. maddesinde mağdurun ölmesinin, failin cezalandırılabilmesi için şart olarak arandığından hareketle, yazarların görüşlerinin 765 sayılı TCK bakımından doğru kabul edilse bile, 5237 sayılı TCK'da mağdurun intihar etmesinin failin cezalandırılabilmesi için şart olarak aranmamasından ötürü bu yorumun artık geçerli olmadığını ifade etmektedir. *Koca*'ya göre önemli olan, azmettirmenin mağduru etkileyerek onu intihar girişimine sürüklemeye elverişli olmasıdır.¹¹⁷

Buna karşın, *Artuk/Gökçen/Yenidünya*, genel iştirak kuralları uyarınca (bağlılık kuralı) azmettiren ve yardım edenin sorumlu tutulabilmesi için, fiilin en azından teşebbüs aşamasında kalmış olmasını aramaktadırlar (m.40/3). Bununla birlikte, mağdurun intihar girişimi, failin hareketinin eseri olarak ortaya çıkmalıdır; başka bir ifadeyle, intihar girişimi ile intihara yönlendirme arasında nedensellik bağı bulunmalıdır.¹¹⁸

Kanaatimizce doktrindeki bu tartışmanın temelini, 84. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen intiharın gerçekleşmesinin hukuki niteliğine verilen anlam farklılığı oluşturmaktadır. Çalışmamızda kabul ettiğimiz üzere, intihara yönlendirme suçunun birinci fıkrada belirtilen temel şekli somut tehlike suçu olarak değerlendirilmelidir. Buna karşın ikinci fıkradaki intiharın gerçekleşmesi şartı ise suçun cezayı ağırlaştırıcı nitelikli halini oluşturmaktadır. Bundan hareketle, failin kastının, intihar neticesini kapsamaması gerekmektedir. Bu bağlamda, intihara yönlendirme ile intihar arasında nedensellik bağının bulunması gerektiğini düşünmekteyiz.

G. İntiharın Gerçekleşmesinin Hukuki Niteliği

Avusturya Ceza Kanunu'nun 78. maddesinde intihara teşvik ve yardım etmek suç olarak düzenlenmiştir. Bunun gibi İsviçre Ceza Kanunu'nun 115. maddesinde de intihara teşvik ve yardım suç olarak kabul edilmiştir. Ancak İsviçre Ceza Kanunu, Avusturya Ceza Kanunu'ndan farklı olarak, intihara teşvik ve yardımda bulunan ki-

¹¹⁷ Koca, İntihara Yönlendirme, s.29.

¹¹⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.214.

şinin cezalandırılabilmesi için intiharin gerçekleşmiş veya teşebbüs aşamasında kalmış olmasını aramaktadır.¹¹⁹

765 sayılı TCK, intihara ikna etmeyi ve yardımda bulunmayı suç saymış, suçun cezalandırılmasını, intiharin gerçekleşmesi (ölüm) şartına bağlamıştı.¹²⁰ Şayet intihar gerçekleşmemiş olursa, başka bir ifadeyle intihara ikna eden ve yardımda bulunan kişinin fiili teşebbüs aşamasında kalırsa fail teşebbüsten dolayı cezalandırılmamaktaydı.¹²¹ Bu nedenle 765 sayılı TCK döneminde intiharin gerçekleşmesinin hukuki niteliği doktrinde bazı yazarlarca objektif cezalandırılabilme şartı olarak yorumlanmaktaydı.¹²² Buna karşılık doktrinindeki diğer görüş sahipleri, ölümün gerçekleşmesinin, ikna ve yardımda bulunan failin bilmesi gereken bir sonuç olduğundan bahisle, objektif cezalandırılabilme şartı olarak değil, suçun unsuru olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktaydılar.¹²³

Bu açıdan bakıldığında, 5237 sayılı TCK'nın 765 sayılı TCK'dan farklı olarak bir kimseyi salt intihara yönlendirmeyi suç saydığını, intiharin gerçekleşmesi halinde ise cezayı ağırlaştırdığını söylememiz mümkündür; başka bir ifade ile intihara yönlendirme suçundan dolayı failin cezalandırılabilmesi, intiharin (ölümün) gerçekleşmesine bağlı değildir.¹²⁴

¹¹⁹ Bu nedenle doktrinde, İsviçre Ceza Kanunu'nun 115. maddesinde aranan intiharin gerçekleşmiş veya teşebbüs aşamasında kalmış olması şartı, objektif cezalandırılabilme şartı olarak değerlendirilmektedir.

¹²⁰ Hafizoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.64; Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Kn.59; Koca, İntihara Yönlendirme, s.29 (Yazar, madde metninde geçen "intiharin gerçekleşmesi" ifadesiyle kastedilenin mağdurun ölmesi olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, Yazar, doktrinde, söz konusu ifadenin, mağdurun ölmesi olarak değil de intihar fiilinin gerçekleştirilmesi yani intihara teşebbüs edilmesi gerektiği yönündeki düşünceye katılmadığını ifade etmektedir. Bkz. aynı eser, s.36); Özen, İntihara Yönlendirme, s.35; Önder, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994, s.79.

¹²¹ Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Kn.60.

¹²² Zeki Hafizoğulları, Muammer Ketizmen, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Hayata Karşı Suçlar", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:66, Sayı:1, Kış 2008, s.151.

¹²³ Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, Kn.59.

¹²⁴ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.175; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.214; Koca, İntihara Yönlendirme Suçu, s.26; Hafizoğulları/Ketizmen, s.151-152 (Yazarlara göre, yeni TCK'nın kabul etmiş olduğu düzenleme ile düşünce, salt inanç ve kanaatin kendisi yasaklanmış, yani suçun kanuni hazırlık hareketleri cezalandırılmıştır. Ayrıca yazarlara göre 765 sayılı TCK dönemindeki uygulamanın 5237 sayılı TCK döneminde de sürdürülebilmesi

Doktrinde bazı yazarlar¹²⁵ intiharın gerçekleşmesiyle kastedilenin, mağdurun ölmesi değil, intihar eyleminin gerçekleştirilmesi olduğunu ifade etmektedirler. Buna karşın, bizim de katıldığımız diğer görüşteki yazarlar ile Yargıtay¹²⁶, intiharın gerçekleşmesiyle kastedilenin mağdurun ölmesi olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda kanaatimizce 765 sayılı TCK döneminde, intihara ikna ve yardım suçu açısından cezalandırılabilmenin söz konusu olabilmesi için ölümün gerçekleşmesinin aranması, ölümün gerçekleşmemesi durumunda ise failin cezalandırılmamasının yarattığı adaletsiz durum, 84. maddenin birinci fıkrasıyla ortadan kaldırılmıştır.

Bir görüşe göre, söz konusu madde bağlamında suç teşkil eden haksızlık, bir kimsenin intihara yönlendirilmesiyle, teşvik edilmesiyle, intihar kararının kuvvetlendirilmesiyle ya da intiharına herhangi bir şekilde yardım edilmesiyle oluşmaktadır; mağdurun intihar etmesi yani ölmesi, suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış şeklini oluşturmaktadır¹²⁷. Benzer şekilde maddenin gerekçesinde de, intiharın gerçekleşmiş olması durumunda, söz konusu suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin söz konusu olacağı belirtilmiştir.

mümkündür.); Özen, İntihara Yönlendirme Suçu, s.56.

¹²⁵ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.175.

¹²⁶ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.197; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.214, 221; Hafızoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.67; Koca, İntihara Yönlendirme, s.36. "Kabule göre de; suçun nitelikli halini oluşturan ve mağdurenin ölmesi halinde uygulanabilecek olan TCK'nın 84/2. maddesinin..." (1.CD, 22.11.2013 T., 2013/995-6761 E.K.)

¹²⁷ Koca, İntihara Yönlendirme, s.26, 36 (Yazara göre, intiharın gerçekleşmesi, intihara yönlendirme suçunun nitelikli bir hali değil, neticesi sebebiyle ağırlaşmış şeklidir. Her iki kurum arasındaki fark manevi unsur bakımından ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar, bir başkasını intihara teşvik veya yardım eden kimse, o kişinin intihar edebileceğini en azından öngöreceğinden ve dolayısıyla da ağırlaşmış netice olan intihar bakımından kişinin en azından olası kastı mevcut bulunacağından, intiharın gerçekleşmesinin nasıl nitelendirildiğinin pratik bir önemi kalmamakta ise de, nitelikli unsurun mutlaka bilinmesi, başka bir ifadeyle, nitelikli unsurun failin kastının kapsamında olması gerekmektedir. Ağır neticenin faile yüklenebilmesi bakımından ise, failin en azından taksirinin bulunması (TCK m.23) yeterlidir. Bkz. aynı eser s.36-37); Ömeroğlu, İntihar, s.14; Özen, İntihara Yönlendirme, s.57. Aksi yönde görüş için bkz. Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.175 (Yazarlara göre, intiharın gerçekleşmiş olması cezayı ağırlaştırıcı nitelikli bir haldir. Ayrıca intiharın gerçekleştirilmesinden kasıt mağdurun ölmesi değil, intihar eyleminin gerçekleştirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Bu yönüyle de 5237 sayılı TCK, suçun oluşması bakımından intihar edenin ölmesi zorunluluğunu arayan 765 sayılı TCK'dan ayrılmaktadır.).

Buna karşın diğer görüşteki yazarlar ile Yargıtay, intiharın gerçekleşmiş olmasını, cezayı ağırlaştırılan nitelikli hal olarak kabul etmektedir.¹²⁸

Koca, suçla (maddenin birinci fıkrası bakımından) korunan hukuki değer dikkate alındığında, failin hareketinin, kişinin yaşamı üzerinde yakın ve somut bir tehlike ortaya çıkartması gerektiğini; böyle bir durumun varlığının ise, mağdurun hareketten etkilenerek intihar girişiminde bulunup bulunmadığına bakılarak anlaşılabilceğini belirtmekte, bu nedenle de söz konusu suçun somut bir tehlike suçu olduğunu kabul etmektedir.¹²⁹ Bununla birlikte *Koca*, çalışmasında başka

¹²⁸ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.175; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.197. "Kabule göre de; suçun nitelikli halini oluşturan ve mağdurenin ölmesi halinde uygulanabilecek olan TCK'nın 84/2. maddesinin..." (1.CD, 22.11.2013 T., 2013/995-6761 E.K.)

¹²⁹ *Koca*, İntihara Yönlendirme, s.26; benzer görüş için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.196-197; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.174 (Yazarlara göre, bu suçun oluşabilmesi için mağdurun ölmesi hatta madde gerekçesi esas alındığında intihar etmesi bile şart değildir. Bu yönüyle maddenin ilk fıkrası, soyut tehlike suçudur. Mağdurun intihar etmesinin bile gerekmemesi, bu suçun soyut tehlike suçu olarak kabulüne yeterli görünmektedir. Ancak, azmettirme, teşvik, yardım etme gibi hareketlerin intihara sürükleyebilecek nitelikte olmasının yani nedensellik bağının aranması en doğru çözüm şekli olacaktır. Bu nedenle yazarlar, söz konusu suçun, sorumluluk alanını olağanüstü genişletecek soyut tehlike suçu olarak değil, tam tersine somut tehlike suçu olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.). Benzer eleştiriler ve tespitler için bkz. Hafizoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.66 (Hafizoğulları/Özen, intihara yönlendirmeyi düzenleyen TCK'nın 84/1 maddesi hükmünün, iştirak kipleri esas alınarak hazırlanmış olduğunu belirtmekle birlikte, bunun, teknik yapı olarak suça iştirakle bir benzerlik göstermediğini, dolayısıyla salt düşünce, inanç ve kanaatin kendisinin yasaklanması tehlikesini doğurduğunu ifade etmektedirler. Zira yazarlara göre kanun koyucular, iştirakin cezalandırılabilmesi için iştirak edilen suçun en azından tehlibüs derecesinde işlenmesini aramaktadırlar. İştirak edilen suç bu aşamaya getirilmemişse, o ana kadar yapılan hareketler hazırlık hareketi olarak kabul edilmekte ve cezalandırılmamaktadır. İntihara yönlendirme suçunda ise, kanun koyucu, suçun işlenmesi için salt intihara azmettirmeyi, teşvik etmeyi, intihar fikrini kuvvetlendirmeyi, intihar etmek isteyen kimseye salt araç temin etmeyi suç saymış, ancak mağdurun intihara kalkışmış olmasını aramamıştır. 765 sayılı TCK'nın, fiilin cezalandırılabilir olmasını intiharın gerçekleşmesine bağlamış olmasının nedeni, düşünce, inanç ve kanaatin kendisini yasaklamak istememesinde yatmaktadır. Ancak yazarlar, 5237 sayılı TCK'da bu inceliğin kavranamamış olduğunu ve mevcut düzenleme ile düşünce, salt inanç ve kanaatin, başka bir ifadeyle suçun hazırlık hareketlerinin cezalandırılmış olduğunu ifade etmektedirler. Bu nedenle Yazarlar, söz konusu suçtan dolayı failin cezalandırılabilmesi ve maddenin, Anayasal bir hak olan düşünce ve ifade özgürlüğünü ihlal etmeyecek şekilde uygulanabilmesi için, mağdurun mutlaka intihara kalkışmış olmasının aranması gerektiğini ifade etmektedirler.).

önemli tespitlerde de bulunmaktadır. Yazara göre, intihara yönlendirme suçu bakımından, kişinin yaşamına yönelik somut bir tehlikenin ortaya çıkması madde metninde açıkça belirtilmemişse de, suçla korunan hukuki değer, suçun konusu ve madde metninde azmettirme, teşvik etme, kararı kuvvetlendirme ve yardım etme hareketlerinin kişinin intiharıyla, yani kendisini öldürmesiyle bağlantılı olduğunun belirtilmesi bu sonuca varılmasını zorunlu kılmaktadır. Zira TCK'nın kabul etmiş olduğu sistemde, suç teşkil eden bir fiili işlemeye azmettiren kişi, ancak failin suçun icra hareketlerine başlaması halinde cezalandırılabilir (TCK m.40/3). Örneğin, A, C'yi, B'yi öldürmesi için azmettirse ve fakat C hareket geçmese, A cezalandırılmayacaktır. Buna karşılık, A, B'yi intihar etmesi için azmettirse ve fakat B, A'nın isteğini yerine getirmese, bu durumda, eğer 84. maddenin 1. fıkrası bakımından failin cezalandırılması için mağdurun intihar girişiminde bulunmasını aramazsak, A'nın intihara azmettirmeden cezalandırılması gerekecektir. Hâlbuki yazar, bir kimseyi başkasını öldürmeye azmettirme ile kendisini öldürmeye azmettirmenin haksızlık içeriği karşılaştırıldığında, hiç şüphesiz birincisinin çok daha ağır olduğunu yerinde bir şekilde ifade etmektedir. Bu nedenle, *Koca*, intihara yönlendirme suçu bakımından sırf azmettirme, teşvik ve yardım hareketlerinin yapılmış olmasını yeterli görmemekte, bu hareketlerin, mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olmasının da somut olarak aranması gerektiğine işaret etmektedir. Sonuç olarak *Koca*, failin, maddenin 1. fıkrası kapsamında cezalandırılabilmesi için, mağdurun intihara teşebbüs etmesinin objektif cezalandırılabilme şartı olarak açıkça düzenlenmesinin en doğru çözüm olacağını savunmaktadır.¹³⁰

İntiharın gerçekleşmesinin hukuki niteliğiyle ilgili görüşlerimizi açıklamadan önce bazı tespit ve değerlendirmelerde bulunmak istiyoruz.

Kanun koyucu, TCK'nın 84. maddesinin birinci fıkrası ile bir ki-

¹³⁰ Söz konusu tespitler için bkz. *Koca*, İntihara Yönlendirme, s.26-27 (Yazar, 765 sayılı TCK'nın 454. maddesinde, mağdurun ölmesinin, failin cezalandırılabilmesi için şart olarak aranmasına karşılık, yeni TCK'da mağdurun intihar etmesinin failin cezalandırılabilmesi için şart olmadığını; burada önemli olanın, azmettirmenin, mağduru etkileyerek onu intihar girişimine sürüklemeye elverişli olması olduğunu ifade etmektedir. Bkz. aynı eser s.29). Benzer nitelikte görüş için bkz. *Koca/Üzülmez, Özel Hükümler*, s.114-115.

şiyi intihara yönlendirmeyi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmayı gerektiren bir haksızlık olarak kabul etmiş bulunmaktadır.

Kanaatimizce, maddenin birinci fıkrasının kaleme alınış şekline, söz konusu suçun, soyut tehlike suçu olduğu izlenimi ortaya çıkarmaktadır. Ancak, suç için öngörülen ceza miktarına bakıldığında (iki yıldan beş yıla kadar hapis) söz konusu cezanın, soyut bir tehlike suçu için çok fazla olduğu sonucuna varmaktayız. Bununla birlikte, fail tarafından maddede belirtilen hareketlerin yapılmasına rağmen failin intihar etmemesi halinde bile bu cezaya hükmedileceğini düşünmek, bizim gibi başka yazarlar tarafından da kuşkuyla karşılanmış ve değişik çözüm önerileri getirilmiştir. Bu çözüm önerilerinden Özbek/*Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe* ve *Koca* tarafından dile getirilen ve bizim de katıldığımız görüşe göre, intihara yönlendirme suçu bakımından maddede bahsedilen azmettirme, teşvik ve yardım hareketlerinin yapılmış olması suçun oluşması açısından tek başına yeterli görülmemeli, bu hareketlerin, mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olmasının da somut olarak aranması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, söz konusu suçun, somut tehlike suçu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Şayet, failin yapmış olduğu hareketler, intihara yönlendirdiği kişi bakımından hiçbir etki doğurmamış ise, suçun oluşmadığını kabul etmek gerekecektir. Aksinin kabulü halinde, doktrinde *Hafizoğulları/Özen* tarafından yerinde bir şekilde ifade edildiği üzere, salt düşünce, inanç ve kanaatin kendisinin yasaklanması tehlikesi gündeme gelebilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, intiharın gerçekleşmesi halinde, failin dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Burada tartışmaları bünyesinde barındıran iki husus bulunmaktadır: Bunlardan ilki, madde metninde kullanılan “*intiharın gerçekleşmesi*” ile kastedilmek istenenin, “*intihara yönelik hareketin yapılması*” mı, yoksa “*ölümün gerçekleşmesi*” mi olduğu; ikincisi ise “*intiharın gerçekleşmesi*”nin, suçun nitelikli hali mi, yoksa suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali mi olduğudur.

Kanaatimizce “*intiharın gerçekleşmesi*”nden kastedilen ölümün gerçekleşmiş olmasıdır. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasının, suçun ne-

ticesi sebebiyle ağırlaşmış hali değil, cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olduğunu düşünmekteyiz. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal ile cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal arasındaki temel fark şu noktada yatmaktadır: Nitelikli unsurun fail tarafından bilinmesi gerekmektedir, başka bir ifadeyle nitelikli unsur failin kastının kapsamına girmektedir; buna karşılık, netice sebebiyle ağırlaşmış suç bakımından gerçekleşen ikinci netice bakımından failin sorumluluğu cihetine gidilebilmesi için gerçekleşen ikinci netice bakımından failin en azından taksirinin bulunması gerekmektedir. İntiharın gerçekleşmesini suçun nitelikli hali olarak kabul etmemizin temelinde şu husus yatmaktadır: Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtan bahsedebilmek için, failin kasten gerçekleştirdiği hareketinden dolayı, meydana gelen ağır veya başka bir neticenin istenmemiş olması gerekmektedir. Ancak intihara yönlendirme suçunda, failin neticeyi yani intiharın gerçekleşmesini istememiş olduğunu söylememiz mümkün değildir; başka bir ifadeyle, intihara yönlendirme suçunda intiharın gerçekleşmesi fail tarafından istenen bir neticedir. Bu açıdan bakıldığında, 84. maddenin ikinci fıkrasında ifade edilen intiharın yani ölümün gerçekleşmiş olmasının, cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Son olarak, bir hususu daha ifade etmek istiyoruz: Kanaatimizce, olması gereken, böylesine karışık, bir sürü tartışmayı ve bilinmezliği bünyesinde barındıran bir sistemden vazgeçilerek, gerek 765 sayılı TCK'dakine gerek İsviçre Ceza Kanunu'ndakine benzer bir sistemin TCK'ya getirilmesi olmalıdır. Buna göre, intihara yönlendirmede bulunan kişinin cezalandırılabilmesi için intiharın (ölümün) gerçekleşmiş veya en azından teşebbüs aşamasında kalmış olması aranmalıdır. Bu konsept bakımından aranan, intiharın (ölümün) gerçekleşmiş veya teşebbüs aşamasında kalmış olması ise, objektif cezalandırılabilme şartı olarak değerlendirilecektir.

VII. Tipikliğin Manevi (Subjektif) Unsuru

İntihara yönlendirme suçu ancak kasten işlenebilir, taksirle işlenemez. Bu suçun olası kastla da işlenmesi mümkündür.¹³¹ Fail, bir

¹³¹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.177; Tezcan/Erdem/

başkasını intihara azmettirdiğini, teşvik ettiğini, onun intihar kararını kuvvetlendirdiğini veya intiharına herhangi bir şekilde yardımda bulunduğunu bilmelidir.¹³²

Burada uygulamada nadir olsa da karşılaşılan bir durumdan bahsetmek istiyoruz. Evlilik birliği devam ederken kocanın karısına sürekli olarak kötü muamelede bulunması ve bundan bıkan kadının intihar etmesi durumunda kocanın intihara yönlendirme suçunu işleyip işlemediğinin tespiti önemli bir sorundur. Yargıtay'ın 765 sayılı TCK döneminde vermiş olduğu bir karara konu oluşturan olayda, ilk derece mahkemesi, karısının intiharından dolayı sanık hakkında kasten adam öldürmeden (765 s. TCK m.448) hüküm kurmuş, Yargıtay 1. Ceza Dairesi somut olayda kastın aşılması suretiyle adam öldürmenin (m.452) gerçekleşeceği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı üzere Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise şu kararı vermiştir: *"Kocası olan sanık tarafından iki gün önce dövülen kadın, kendisini asarak canına kıydığı anlaşılmasına göre, müessir fiil ile ölüm arasında mağdurenin intiharı gibi bir olay girmiş ve bu bakımdan nedensellik bağı kesilmiştir. Başka bir deyişle, ölümle sanığın eylemi arasında maddi bir bağlantı bulunmadığı anlaşılmıştır. Bir kimse egemenlik ve etki alanının dışında kalan ve bu nedenle tahmini kendisinden beklenemeyen bir sonuçtan sorumlu tutulamaz. Sanığın karısını dövüp yaralamasında müessir fiille ölüme sebebiyet ve intihara yardım suçlarının öğeleri oluşmamıştır."*¹³³

Kanaatimizce bu olayda ne ilk derece mahkemesinin, ne Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin ne de Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun vermiş olduğu karar isabetlidir. İlk derece mahkemesinin kasten adam öldürmeden vermiş olduğu kararın doğru olmadığıyla ilgili açıklama

Önok, Ceza Özel Hukuku, s.198.

¹³² Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.198; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s.123; Koca, İntihara Yönlendirme, s.35.

¹³³ YCGK, 12.05.1980 T., 151/206 E.K. Akt. Erem, İntihar, s.498-499. 1. Ceza Dairesi'nin 2012 tarihli bir kararında da benzer tespitlerde bulunulmuştur: "...sürekli alkol alıp, ailesine karşı maddi ve manevi sorumluluklarını yerine getirmeyen ve ölen eşini başka kadınlarla aldattığı anlaşılan sanığın, mağdura sistematik şekilde fiziki, ekonomik ve manevi şiddet uyguladığı, aile birliğinin gereklerine aykırı olarak, şefkatle bağdaşmayan davranışlarda bulunduğu anlaşılmalı, her ne kadar sanığın ölen eşine karşı eylemi intihara yönlendirme suçunu oluşturmada da, iddianamedeki anlatıma göre, TCK'nun 96. maddesinde tanımlanan eziyet suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması..." (1.CD, 03.05.2012 T., 2009/6614 E., 2012/3501 K.)

yapma gereği duymuyoruz. Kastın aşılması suretiyle adam öldürmeden bahsedebilmek içinse gerçekleştirilen müessir fiil neticesinde ölümün meydana gelmiş olması gerekmektedir; oysa somut olayda ölümlü meydana getiren olay kadının intiharıdır. Bundan dolayı 1. Ceza Dairesi'nin kararı da isabetsizdir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun kararı ise netice olarak doğru, gerekçe olarak yanlıştır. Zira kadının intiharından kocanın sorumlu tutulamamasının nedeni, nedensellik bağının kesilmesi değil, suçun unsurlarının somut olayda gerçekleşmemiş olmasıdır. 765 sayılı TCK döneminde intihara ikna ve yardım suçunun oluşabilmesi için failin mağdurunu intihara ikna etmesi yetmemekte ayrıca buna yardım da etmesi gerekmektedir; kaldı ki somut olayda kocanın kastının karısının intihar etmesi olduğunu da söyleyemeyiz. Somut olayda bunların hiçbirisi mevcut değildir; bu nedenle de Ceza Genel Kurulu'nun nedensellik bağı eksenli çözüm şekli isabetli değildir. Söz konusu olay günümüzde yaşansa bile yine intihara yönlendirme suçunun oluştuğundan bahsedilemez. Zira kasten yaralama suçunun işlenmesi tek başına, 84. madde bağlamında aranan seçimlik hareketlerden hiçbirisininin kapsamına girmez. Bununla birlikte, örneğin, kocanın karısına karşı şiddet uyguladıktan sonra tabancayı masanın üstüne bırakıp karısına hitaben *"ben gittikten sonra bu hayattan ve dayaklarından kurtulmak için gereğini yap!"* şeklinde bir söz söylemesi, somut olay bağlamında intihara azmettirme kalıbı içerisinde değerlendirilip, intihara yönlendirme suçunu oluşturabilecektir.

VIII. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç bakımından uygulanması düşünülebilecek ilk hukuka uygunluk sebebi¹³⁴ ilgilinin rızasıdır (m.26/2). TCK m.84'te, seçimlik olarak gösterilen hareketlerden rıza açısından önemli olanı, başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım edilmesidir. Bundan dolayı, başkasını intihara azmettirme, teşvik etme, başkasının intihar kararını kuvvetlendirme fiilleri bakımından rızanın hiçbir önemi yoktur. Ancak mağdurun/ilgilinin rızası, intihara yönlendirme suçunu huku-

¹³⁴ İntihara yönlendirme suçu bakımından hukuka uygunluk nedenlerinin uygulama alanı bulamayacağını savunan yazarlar için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.199; Hafizoğulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.66.

ka uygun hale getirmez. Aslında bu suç açısından aranan mağdurun rızası, bir hukuka uygunluk sebebi olmaktan ziyade, suçun bir unsuru; zira daha önce de ifade edildiği üzere, somut olayda mağdurun rızası yoksa gerçekleşen suç intihara yönlendirme değil, kasten öldürme suçu olur.¹³⁵

Doktrinde savunulan bir görüşe göre, bir kimsenin intiharına engel olmak için kuvvet kullanılması meşru savunma kapsamında değerlendirilmelidir. Zira intihar, kişinin kendi yaşamına karşı yaptığı haksız bir saldırı olarak nitelendirilmekte, dolayısıyla bu haksız saldırıyı defetmek zorunda kalarak kuvvet kullanan kişinin fiili de hukuka uygun sayılmaktadır.¹³⁶

IX. Suçun Özel Görünüm Şekilleri

1. Teşebbüs

İntihara yönlendirme suçu, maddede sayılan seçimlik hareketlerden birisinin yapılmasıyla tamamlanır. Başka bir ifadeyle, suçun oluşması için kanuni tanımda belirtilen hareketin sonucunda bir neticenin (mağdurun intihar etmesi veya intihara teşebbüs etmesi) meydana gelmesi aranmaz;¹³⁷ bundan dolayı bu suç sırf hareket suçudur.¹³⁸ Bu nedenle de bu suçta teşebbüs mümkün değildir.¹³⁹

¹³⁵ Koca, İntihara Yönlendirme, s.36; Erem, İntihar, s.491; Meral Ekici-Şahin, Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul 2012, s.285-286.

¹³⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.177; Erman/Özek, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.76; Öntan, İntihara Yönlendirme, s.869.

¹³⁷ Aksi yönde görüş için bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.221 (Yazarlara göre intihara yönlendirme suçu, maddede sayılan seçimlik hareketler neticesinde kişinin intihar girişiminde bulunması ile tamamlanır.).

¹³⁸ 765 sayılı TCK döneminde intihara azmettirme ve yardım etme suçunda ölümün gerçekleşmesi şartı arandığı için bu suçun şekli suç/sırf hareket suçu değil zarar suçu olduğu ifade edilmekteydi. Bkz. Erem, İntihar, s.492. Bu dönemde, intihara ikna ve yardım eden kişinin cezalandırılabilmesi için, ölümün gerçekleşmesi şartı arandığından, müntehirin ikna girişimi teşebbüs aşamasında kalırsa fail cezalandırılmamaktaydı. Bu yönüyle madde eleştirilmekteydi. Bkz. Artuk, İntihar ve İntihara Yardım Suçu, s.134. Buna karşın, Erman/Özek, ölüm neticesini suçun bir unsuru olarak kabul etmekte ve ölümün gerçekleşmemesini failin teşebbüsten dolayı cezalandırılması önünde bir engel olarak kabul etmemekteydiler. Bkz. Erman/Özek, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s.78.

¹³⁹ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.199; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.177; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s.124; Hafızogulları/Özen, Kişilere Karşı Suçlar, s.67; Koca, İntihara Yönlendirme, s.37.

Burada tartışma konusu olan husus, mağdurun intihara teşebbüs etmesi fakat ölümün gerçekleşmemesi halinde failin cezai sorumluluğunun nasıl belirleneceği noktasında toplanmaktadır. Bir örnek vermek gerekirse; A'nın B'yi intihara azmettirdiğini, bu azmettirme neticesinde yüksek bir binanın tepesine çıkan B'nin aşağı atladığını ancak ölmediğini düşünelim. Bu durumda fail A, 84. maddenin birinci fıkrasına göre mi yoksa ikinci fıkrasına göre mi cezalandırılacaktır? Burada ikili bir ayrımla sonuca ulaşmak gerekmektedir: Eğer maddenin ikinci fıkrasındaki intiharın gerçekleşmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilirse, failin kastının bu nitelikli hali kapsamı halinde, ikinci fıkraya teşebbüsten dolayı ceza verilecektir. Buna karşın, intiharın gerçekleşmesi netice sebebiyle ağırlaşan hal olarak kabul edilirse, sorunun cevabı bu tür suçlara teşebbüsün mümkün olup olmayacağı tartışmasına bağlı olarak değişecektir.

İntiharın gerçekleşmesini netice sebebiyle ağırlaşan hal olarak kabul eden *Koca*'ya göre, böyle bir durumda faili, ağırlaşan neticeye teşebbüsten dolayı cezalandırmak gerekecektir; aksi takdirde ise 84. maddenin birinci fıkrasına göre üst sınırdan ceza tayin edilecektir.¹⁴⁰

Çalışmamızda, intiharın gerçekleşmesini suçun nitelikli hali olarak kabul ettiğimizden dolayı, vermiş olduğumuz örnekte A'nın, 84. maddenin ikinci fıkrasına teşebbüsten dolayı cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz.¹⁴¹

84. maddenin ikinci fıkrasına teşebbüsü mümkün gördüğümüzden dolayı, intihara yönlendirme suçu açısından gönüllü vazgeçme (m.36) kurumunun da işlerlik kazanabileceğini düşünmekteyiz. Bu bağlamda, intihara azmettirdiği B'nin intihar etmek için binanın çatısından atladığını gören A'nın, B'yi hemen hastaneye yetiştirip hayatta kalmasına yardımcı olması halinde, gönüllü vazgeçme hükümlerinden istifade edeceğini, başka bir ifadeyle A'nın, 84. maddenin ikinci fıkrası uyarınca değil yalnızca 84. maddenin birinci fıkrası uyarınca cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Aynı olayda, A'nın B'yi çatıdan atlamadan intihardan vazgeçirmesi durumunda da yine gö-

¹⁴⁰ Tezcan/Erdem/Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s.199; Koca, *İntihara Yönlendirme*, s.37.

¹⁴¹ Aksi yönde görüş için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s.199.

nüllü vazgeçme kurumu işletilecek ve A'nın o zamana kadar gerçekleştirdiği fiil başka bir suça vücut vermiyorsa A'nın cezalandırılması söz konusu olmayacaktır.

2. İştirak

Bu suç iştirak bakımından herhangi bir özellik göstermez. Bu bağlamda, bu suça da azmettirme veya yardım etmenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, A'yı, B'yi intihara yönlendirmeye azmettiren C, intihara yönlendirme suçuna azmettirmeden; A'ya, B'nin intiharda kullanacağı zehri veren D ise intihara yönlendirme suçuna yardım etmeden sorumlu olacaktır.¹⁴²

84. maddenin dördüncü fıkrasında esas itibariyle dolaylı faillik kurumunun düzenlendiğini daha önce belirtmiştik. İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılaya yeteneği gelişmemiş olan kişi çoğu zaman örneğin akıl hastası gibi kusur yeteneği olmayan kişilerden olacağından, bu durumda 84. maddenin dördüncü fıkrasına göre belirlenen cezanın m.37/2 gereği üçte birden yarısına kadar artırılması gerekecektir.¹⁴³

3. İctima

Suçların içtimaı açısından gündeme gelebilecek ilk durum, intihara alenen teşvikin basın yoluyla işlenmesi halinde 84. maddenin üçüncü fıkrasının mı yoksa intihara özendirici yayın yapılmasını cezalandıran 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 20. maddesinin mi uygulanacağıdır.

Basın Kanunu'nun "Cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme" başlıklı 20. maddesi şu şekildedir: "Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar bir milyar liradan yirmi milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza bölgesel süreli yayınlarda iki milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda on milyar liradan az olamaz."

¹⁴² Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.200; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.178; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.222.

¹⁴³ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Özel Hükümler, s.178.

Doktrinde bu konuyla ilgili dört farklı görüş bulunmaktadır. Konuya 765 sayılı TCK ve eski Basın Kanunu yürürlükte olduğu dönemde değinen *Artuk*'a göre, mesele, her somut olayın özelliğine göre ayrı ayrı belirlenmelidir. Buna göre yazının haber niteliği taşıyıp taşımadığı veya ilmi veya edebi niteliğinin bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Şayet yazıda bu nitelikler ağır basıyorsa intihara yardım suçunun oluştuğundan bahsedilemez. Buna karşın, yazı, bu niteliklerden uzak olarak yalnızca intihara özendirme amacı güdülerek kaleme alınmışsa, diğer koşulların da varlığı halinde belirsiz kişilere karşı intihara ikna ve yardım suçunun oluştuğu kabul edilecektir.¹⁴⁴ *Koca*, *Artuk*'un ortaya koyduğu ölçüye göre hareket edilmesinin doğru olacağını savunmaktadır. Yazara göre, Basın Kanunu'nun 20. maddesinde, basın mensubuna tanınan haber verme hakkının sınırının aşılmasına yönelik özel bir düzenleme söz konusudur. İntihar olaylarıyla ilgili haber yazmak suç olarak kabul edilemez, çünkü bu tür olayların basın mensubu tarafından okuyucuya aktarılması haber verme hakkının kullanılması çerçevesinde bir hukuka uygunluk nedenidir (TCK m.26/1). Kanun koyucunun Basın Kanunu ile yasaklamak istediği husus, intihar olaylarıyla ilgili olarak yapılan haberlerin, haber verme hakkının sınırlarını aşarak okuyucuyu intihara özendirme tehlikesi doğurmasıdır. Şayet basın mensubu, intihar olayını haber yaparken, haber verme amacı değil de, intihara özendirme amacı güdüyorsa, yani haber verme hakkının sınırını kasten aşıyorsa, intihara alenen teşvik suçunun faili olacaktır. Buna karşın, yazının haber niteliği ağır basıyor ancak yazı içerik ve üslup olarak okuyucuyu bu olaylara özendirici nitelik taşıyorsa Basın Kanunu'nun 20. maddesi ihlal edilmiş olur.¹⁴⁵ *Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe* ve *Artuk/Gökçen/Yenidünya*'ya göre ise sorunun özel-genel kanun ve önceki-sonraki kanun ilişkisinden yararlanılarak çözülmesi gerekmektedir. Bu görüşteki yazarlara göre, Basın Kanunu özel bir kanun olmakla birlikte, sonraki genel kanun olan 84. maddenin üçüncü fıkrasıyla önceki kanun olan Basın Kanunu'nun 20. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Başka bir ifadeyle yazarlara göre, intihara basın yoluyla teşvik edilmesi halinde 84. maddenin üçüncü fıkrası

¹⁴⁴ *Artuk*, *İntihara İkna ve Yardım Suçu*, s.33.

¹⁴⁵ *Koca*, *İntihara Yönlendirme*, s.31-32.

uygulanacaktır.¹⁴⁶ *Tezcan/Erdem/Önok*'a göre, intihara alenen teşvik suçunun basın yoluyla işlenmesi halinde, Basın Kanunu'nun 20. maddesinin özel hüküm olarak öncelikle uygulanması gerekmektedir.¹⁴⁷

İçtima konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, failin birden fazla kimseyi tek bir fiille intihara yönlendirmesi durumunda nasıl bir uygulama yapılacağıdır. Böyle bir durumda, aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi yani aynı neviden fikri içtima hali (m.43/2) söz konusu olacağından, zincirleme suça ilişkin artırma hükmü uygulanacaktır; ancak aynı neviden fikri içtima hükmü maddenin yalnızca birinci ve ikinci fıkrası bakımından uygulama alanı bulacaktır. Maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen başkalarını intihara alenen teşvik suçu ise, niteliği gereği belirsiz sayıda kişiye karşı işlenebileceğinden aynı neviden fikri içtimaya müsait değildir.¹⁴⁸

İntihara yönlendirme suçunun zincirleme suç şeklinde işlenebileceğini belirtmek istiyoruz. Örneğin, A'nın intihar etmesi için B'ye zehir temin etmesi, zehri içmesine rağmen B'nin ölmemesi üzerine bu kez de B'ye silah vererek intihar etmesini istemesi halinde -diğer şartların da mevcudiyeti halinde- intihara yönlendirme suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmiş olacağını söyleyebiliriz.¹⁴⁹

Zincirleme suç konusuyla ilgili olarak üzerinde durmak istediğimiz son bir husus daha vardır: Bilindiği üzere zincirleme suç kurumunun düzenlendiği 43. maddenin son fıkrasına göre, kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında zincirleme suç hükümleri uygulanmamaktadır. Bu bağlamda, 84. maddenin son fıkrasına göre, işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle, cebir veya tehdit kullanmak suretiyle¹⁵⁰ kişileri intihara mecbur edenlerin kasten

¹⁴⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, *Özel Hükümler*, s.173; Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s.219.

¹⁴⁷ Tezcan/Erdem/Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s.195.

¹⁴⁸ Koca, *İntihara Yönlendirme*, s.38-39; Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s.222.

¹⁴⁹ Hafızoğulları/Özen, *Kişilere Karşı Suçlar*, s.67; Koca, *İntihara Yönlendirme*, s.39. Aksi yönde görüş için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s.200.

¹⁵⁰ "Sanık İbrahim hakkında intihara yönlendirme suçundan kurulan beraat hükmünün incelenmesinde; Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen

öldürme suçundan sorumlu tutulacakları belirtildiğinden, maddenin son fıkrası bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulmayacağını belirtmek istiyoruz.¹⁵¹

Kanaatimizce, maddenin dördüncü fıkrası uyarınca cevaplandırılması gereken önemli iki soru daha vardır: Bu sorulardan ilki, cebir veya tehdit kullanmak suretiyle intihara mecbur etme durumunda, faile ayrıca cebir veya tehditten dolayı da ceza verilip verilemeyeceğidir. Cebir veya tehdit, bağlı hareketli bir suç olan bu suçun hareket unsurunu oluşturduğundan dolayı faile ayrıca cebir (m.108) veya tehdit (m.106) suçundan dolayı ceza verilmeyecektir. Cevaplandırılması gereken ikinci soru ise, kullanılan cebrin yaralama boyutuna ulaşmış olması durumunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğidir. Böyle bir durumda, yani kullanılan cebrin yaralama boyutuna ulaşmış olması halinde, gerçek içtima kuralı gereği, failin kasten yaralama suçundan dolayı ayrıca cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

X. Yargılama

1. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

İntihara yönlendirme suçu re'sen soruşturulan ve kovuşturulan bir suçtur. Bundan dolayı da uzlaşma hükümlerinin bu suç bakımından uygulanması mümkün değildir. Bu suç bakımından özel bir soruşturma ve kovuşturma usulü de öngörülmemiştir.

Yargıtay konuyla ilgili vermiş olduğu bazı kararlarda¹⁵², 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrasına göre¹⁵³ ilk derece mahkeme-

02.04.2010 tarih ve 2010/780 esas nolu iddianamede sanığın olay sabahı maktulün evine giderek maktule "bugün bu para yatmazsa birimiz mezara birimiz hapse gidecek" şeklinde söz sarf etmesinin de dava konusu edilmiş olması karşısında, sanığın eyleminin tehdit suçunu oluşturup oluşturmadığının karar yerinde tartışmasız bırakılarak yazılı şekilde hüküm kurulması..." (1.CD, 23.01.2013 T., 2012/4943 E., 2013/436 K.)

¹⁵¹ Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.200; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacak-sız/Tepe, Özel Hükümler, s.178; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Özel Hükümler, s.222.

¹⁵² 1. CD, 11.04.2016 T., 2016/721-1865 E.K.; 1. CD, 16.03.2016 T., 2015/2075 E., 2016/1310 K.

¹⁵³ m.20/2: "Bakanlık, gerekli görmesi halinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idari, cezai, hukuki her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir."

sinde davaya katılma ve dolayısıyla kararı temyiz etme hakkı bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın davadan haberdar edilmemesi ve gerekçeli kararın Bakanlığa tebliğ edilmemesi nedeniyle esas hakkında bir inceleme yapmamakta ve bu eksikliklerin giderilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar vermektedir.

2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Maddenin ilk üç fıkrası bakımından 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesi gereği görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Ancak 84. maddenin son fıkrasına giren durumlarda görevli mahkeme ağır ceza mahkemesi olacaktır (5235 s. Kn. m.12).

Yetkili mahkeme ise, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 12. maddesi gereği suçun işlendiği yer mahkemesidir.

SONUÇ

İntihar, kişinin kendi hayatını bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sonlandırmasını ifade eden biyolojik, psikolojik, psikiyatrik, psikososyal faktörlerin etkili olduğu, yaşam ile ölüm isteği gibi birbirine zıt duyguların iç içe geçtiği çok karmaşık bir davranış biçimidir. Hukuk dışındaki diğer bilim dallarının da yakından ilgilendiği bu davranış biçiminin altında yatan motifleri ve nedenleri net bir şekilde belirleyebilmek son derece zordur. İntihar ile uğraşan diğer disiplinlerde yapılan çalışmalardan da anlaşıldığı üzere, intihar, sadece kişinin kendisini öldürmesi olayı olmayıp, öldürme olayından uzun zaman önce düşünce aşamasından başlayan karmaşık bir süreçtir. Kişiyi intihara iten bu süreç ve bu süreci başlatan olay veya olaylar hakkında net bir tespit bulunabilmek ise çoğu zaman imkânsız denecek kadar güçtür. Bu bağlamda, TCK'nın 84. maddesinde ifadesini bulan intihara azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme ya da intihara yardım etme olarak ifade edilen seçimlik hareketlerin, somut olayda gerçekleşen intihar sürecinde nasıl ve ne derece rol oynadığının hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkta tespit edilebilmesinin çok zor olduğunu söyleyebiliriz.

İntihar etmek veya intihara teşebbüs etmek ceza hukuku sistemi-mizde suç değildir. Bu açıdan bakıldığında intihara azmettirme, teşvik etme, intihar kararını kuvvetlendirme veya intihara herhangi bir şekilde yardım etme de, iştirakte bağlılık kuralı uyarınca (TCK m.40/1) cezalandırılabilir fiiller olarak değerlendirilemeyecektir. Böyle olunca da, iştirak kurallarını uygulamak suretiyle bir başkasını intihara azmettireni veya yardım edeni cezalandırmak söz konusu olamayacaktır. Bu nedenle kanun koyucu, intihara yönlendirme başlığı altında, iştirakte bağlılık kuralı gereği cezalandırılması mümkün olmayan fiilleri bağımsız bir suç tipi altında düzenlemek suretiyle yaptırıma bağlama yolunu seçmiş ve TCK'nın 84. maddesinde intihara yönlendirme suçunu düzenlemiştir.

84. maddedeki intihara yönlendirme suçunu oluşturan davranışlar, iştirak şekillerinden yalnızca şeriklik statüsünü oluşturan azmettirme ve yardım etme fiillerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, intihar fiiline faillik türlerinden herhangi birisiyle iştirak edilmesi halinde, intihara yönlendirme suçundan değil, kasten öldürme suçundan bahsedilecektir.

İntihara yönlendirme suçu esas itibariyle icrai hareketle işlenebilen bir suç tipidir. Buna karşın, intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketlerinden olan intihara yardım etmenin, ihmali hareketle işlenip işlenemeyeceği sorusu doktrinde görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Bizim de katıldığımız görüş, intihara ihmali davranışla yardım etmenin mümkün olmadığını savunmaktadır. Kanaatimizce, şayet kanun koyucu intihara yönlendirme suçunun ihmali hareketle işlenebileceğini kabul etmek istiyorsa, bunu maddede açık bir şekilde belirtmek zorundadır.

84. maddedeki hareket unsuru bağlamında önemli eksikliklerden birisi, mağdurdan kaynaklı nitelikli hallere yer verilmemiş olmasıdır. Bu bağlamda, maddede yapılacak bir kanun değişikliğiyle, intihara yönlendirme suçunun üstsoy veya altsoydan birine, eş veya kardeşe, gebe olduğu bilinen kadına karşı veya töre saikiyle işlenmesi gibi durumların cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak düzenlenmesinin isabetli olacağını düşünmekteyiz.

İntihara yönlendirme suçunun hukuki niteliğinin ne olduğu konusu da doktrinde oldukça tartışmalıdır. Çalışmamızda savunulduğu üzere, maddenin birinci fıkrasının kaleme alınış şekline, söz konusu suçun, soyut tehlike suçu olduğu izlenimi ortaya çıkmaktadır. Ancak, suç için öngörülen ceza miktarına bakıldığında (iki yıldan beş yıla kadar hapis) söz konusu cezanın, soyut bir tehlike suçu için çok fazla olduğu sonucuna varmaktayız. Bununla birlikte, fail tarafından maddede belirtilen hareketlerin yapılmasına rağmen failin intihar etmemesi halinde bile bu cezaya hükmedileceğini kabul etmek bazı yazarlarca eleştirilmiş ve değişik çözüm önerileri getirilmiştir. Bizim de katıldığımız görüşe göre, intihara yönlendirme suçu bakımından maddede bahsedilen azmettirme, teşvik ve yardım hareketlerinin yapılmış olması suçun oluşması açısından tek başına yeterli görülmemeli, bu hareketlerin, mağduru intihara sürükleyecek nitelikte olmasının da somut olarak aranması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, söz konusu suçun, somut tehlike suçu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Şayet, failin yapmış olduğu hareketler, intihara yönlendirdiği kişi bakımından hiçbir etki doğurmamış ise, suçun oluşmadığını kabul etmek gerekecektir. Aksinin kabulü halinde, salt düşünce, inanç ve kanaatin kendisinin yasaklanması tehlikesi gündeme gelebilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasında, intiharın gerçekleşmesi halinde, failin dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Burada tartışmaları bünyesinde barındıran iki husus bulunmaktadır: Bunlardan ilki, madde metninde kullanılan “*intiharın gerçekleşmesi*” ile kastedilmek istenenin, “*intihara yönelik hareketin yapılması*” mı, yoksa “*ölümün gerçekleşmesi*” mi olduğu; ikincisi ise “*intiharın gerçekleşmesi*”nin, suçun nitelikli hali mi, yoksa suçun neticesi sebebiyle ağırlanmış hali mi olduğudur. Kanaatimizce “*intiharın gerçekleşmesi*”nden kastedilen ölümün gerçekleşmiş olmasıdır. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasının, suçun neticesi sebebiyle ağırlanmış hali değil, cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hali olduğunu düşünmekteyiz. İntiharın gerçekleşmesini suçun nitelikli hali olarak kabul etmemizin temelinde şu husus yatmaktadır: Neticesi sebebiyle ağırlanmış suçtan bahsedebilmek için, failin kasten gerçekleştirdiği hareketinden dolayı, meydana gelen ağır veya başka bir neticenin istenmemiş olması

gerekmektedir. Ancak intihara yönlendirme suçunda, failin neticeyi yani intiharın gerçekleşmesini istememiş olduğunu söylemek mümkün değildir; başka bir ifadeyle, intihara yönlendirme suçunda intiharın gerçekleşmesi fail tarafından istenen bir neticedir. Bu açıdan bakıldığında, 84. maddenin ikinci fıkrasında ifade edilen intiharın yani ölümün gerçekleşmiş olmasının, cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hal olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

84. maddenin birinci fıkrasında belirtilen seçimlik hareketler arasında verilecek ceza miktarı bakımından bir farklılık yaratılmamış olması hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabilecek niteliktedir. Zira TCK'nın 38. maddesinde düzenlenen azmettirme kurumunda, azmettirenin, işlenen suçun cezası ile cezalandırılacağı; 39. maddede düzenlenen yardım etme kurumunda ise, yardım eden kişinin (teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirme, yardımda bulunarak icrayı kolaylaştırma gibi) cezasının işlenen suçtan daha az olacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda, suça iştirak kalıplarıyla benzerlik gösteren intihara yönlendirme suçunun seçimlik hareketlerinde bu şekilde bir ceza farklılığı öngörülmemiş olması ceza hukuku sistematığına uygun değildir. Zira azmettirme ile maddede belirtilen diğer seçimlik hareketlerin haksızlık içeriklerinin aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu itirazlarla maddenin Anayasa Mahkemesi önüne götürülmesi durumunda muhtemel bir iptal kararının da gündeme gelebileceğini düşünmekteyiz. Bu nedenle kanaatimizce, mevcut sistem içerisinde, maddede yapılacak bir kanun değişikliğiyle, intihara azmettirme ile diğer seçimlik hareketler arasında farklı cezalar öngören bir düzenleme yapılması, bu bağlamda intihara azmettirme için daha fazla bir ceza miktarının belirlenmesi sağlıklı olacaktır.

Doktrinde, intihara alenen teşvikin öngelen tehlikeli hareketten dolayı garantör olma sonucunu doğurduğu savunulmaktadır. Ancak kanaatimizce intihara alenen teşvik, öngelen tehlikeli hareketten dolayı garantör olma sonucunu doğurmaz. Bunun çeşitli gerekçeleri vardır: Her şeyden önce, her ne kadar intihara alenen teşvik hareketi fail tarafından yapılmaktaysa da, intihar, kendi sorumluluğunun bilincinde olan kişi tarafından kasten gerçekleştirilmekte olduğundan dolayı bu gibi durumlarda intihara alenen teşvik eden kişi garantör

olarak nitelendirilemez. İkinci olarak, şayet intihara alenen teşvik eden kişi garantör olarak kabul edilse dahi, “*ultra posse nemo obligatur*” yani kimse yapabileceğinin ötesinde zorlanamaz kuralı gereği, bu kişinin neticeyi önleme olanağına sahip olduğundan bahsetmek de çoğu durumda mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda, intihara alenen teşvik sonucunda bazı kişilerin intihar etmesi durumunda, failin, gerçekleşen intihar fiilinden dolayı cezalandırılabilmesi mevcut sistemde mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle, 84. maddede yapılacak bir değişiklikle, üçüncü fıkranın birinci cümlesinden sonra gelmek üzere “*İntihara alenen teşvik sonucunda bir veya birden fazla kişinin intihar etmesi halinde, kişi 6 yıldan 16 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” cümlesi eklenmelidir.

Doktrinde bazı yazarlarca, 84. maddenin dördüncü fıkrasında her ne kadar “*hile*”den açıkça söz edilmemişse de, böyle bir durumda genel hüküm olan m.37/2’deki “*suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur.*” hükmüne dayanarak faili kasten öldürme suçundan dolayı cezalandırmanın mümkün olduğunu, kaldı ki m.37/2 anlamında “*başkası*” kavramının içine mağdurun da gireceğini savunulmaktadır. Kanaatimizce, 84. maddenin dördüncü fıkrasında hileden bahsedilmediğinden dolayı, söz konusu hükmün kapsamına sadece cebir ve tehdidin girmektedir. Ayrıca dördüncü fıkrada geçen “*intihara mecbur edenler*” ifadesi ile yalnızca cebir ve tehdidin bağdaşabileceğini, hilenin ise bu ifade ile bağdaşmayacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda hile kullanmak suretiyle kişinin intihara mecbur edilmesi durumunda, suçta ve cezada kanunilik prensibi gereği suçun oluşmayacağını söyleyebiliriz.

Maddenin dördüncü fıkrası uyarınca cevaplandırılması gereken iki soru daha vardır: Bu sorulardan ilki, cebir veya tehdit kullanmak suretiyle intihara mecbur etme durumunda, faile ayrıca cebir veya tehditten dolayı ceza verilip verilemeyeceğidir. Cebir veya tehdit, bağlı hareketli bir suç olan bu suçun hareket unsurunu oluşturduğundan dolayı faile ayrıca cebir (m.108) veya tehdit (m.106) suçundan dolayı ceza verilmeyecektir. Cevaplandırılması gereken ikinci soru ise, kullanılan cebrin yaralama boyutuna ulaşmış olması durumunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğidir. Böyle bir durumda, yani kullanılan cebrin

yaralama boyutuna ulaşmış olması halinde, gerçek içtima kuralı gereği, failin kasten yaralama suçundan dolayı ayrıca cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

84. maddenin dördüncü fıkrası ile dolaylı faillğe ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. Böyle bir özel düzenleme olmasaydı bile, dolaylı faillğe ilişkin 37. maddenin ikinci fıkrası gereğince, cebir veya tehdit kullanarak başkalarını intihara mecbur edenler ile algılama yeteneği gelişmemiş (çocuklar, akıl hastaları gibi) veya ortadan kaldırılan (irade dışı alkol veya uyuşturucu madde verilmiş, hipnoz edilmiş kişiler gibi) kişileri intihara yönlendirenler, kasten öldürme suçunun dolaylı faili olarak sorumlu tutulacaklardı. Bir başka deyişle burada işlenen suç aslında intihara yönlendirme suçu değil, kasten öldürme suçudur. Bu nedenle, 84. maddenin dördüncü fıkrasının ya madde metninden çıkartılması ya da illa muhafaza edilmek isteniyorsa adam öldürme suçları içinde özel olarak düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Sonuç olarak, böylesine karışık, bir sürü tartışmayı ve bilinmezliği bünyesinde barındıran bir sistemden vazgeçilerek, gerek 765 sayılı TCK'dakine gerek İsviçre Ceza Kanunu'ndakine benzer bir sistemin TCK'ya getirilmesinin daha sağlıklı olacağını düşünmekteyiz. Buna göre, oluşturulacak yeni sistemde, intihara yönlendirmede bulunan kişinin cezalandırılabilmesi için intiharın (ölümün) gerçekleşmesi veya en azından teşebbüs aşamasında kalması şartının aranması birçok sorunu ve bilinmezliği ortadan kaldıracaktır.

Kaynakça

- Alptekin Kamil/Duyan Veli, İntihar ve İntihar Girişimi – Kavramlar, Yaygınlık, Müdahale, Önleme ve Öyküler, İstanbul 2014.
- Artuk Mehmet Emin, "İntihar ve İntihara Yardım Suçu Üzerine Bir Deneme", *SÜHFD*, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler Sempozyumu Özel Sayısı, Cilt:4, Yıl:1994, Sayı:1-2.
- Artuk Mehmet Emin, "Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda İntihara İkna ve Yardım Suçu", *MÜHFHAD*, Cilt:8, Sayı:1-3, Yıl:1994.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. Bası, Ankara 2015.
- Beccaria Cesare, Suçlar ve Cezalar Hakkında, (Çev.: Sami Selçuk), Ankara 2004.
- Donay Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 2007.
- Dönmezer Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 15. Bası, İstanbul 1998.

- Durkheim Emile, *İntihar – Bir Toplum Bilim İncelemesi* (Çev.: Z. Zühre İlkelen), İstanbul 2013.
- Duttge Gunnar, “Alman Hukukunda Ötanazi”, in: *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi* (Der.: Nur Centel), İstanbul 2011.
- Ekici-Şahin Meral, *Ceza Hukukunda Rıza*, İstanbul 2012.
- Erdoğan Ahmet, “İntihar Fiili”, *İleri Hukuk Aylık Dergisi*, Sayı: 39, Yıl: Eylül 1948.
- Erem Faruk, “Ceza Hukukunda İntihar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 16, Ekim 1990, Sayı: 4.
- Erman Sahir/Özek Çetin, *Ceza Hukuku Özel Bölüm – Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, İstanbul 1994.
- Fischer Thomas, *Beck’sche Kurz Kommentare, Strafgesetzbuch und Nebengesetze*, 61. Auflage, München 2014.
- Hafizoğulları Zeki/Ketizmen Muammer, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Hayata Karşı Suçlar”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:66, Sayı:1, Kış 2008.
- Hafizoğulları Zeki/Özen Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler – Kişilere Karşı Suçlar*, 4. Bası, Ankara 2015.
- Hakeri Hakan, *Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri*, Ankara 2003.
- Hakeri Hakan, *Kasten Öldürme Suçları TCK 81-82-83*, Ankara 2007.
- Hakeri Hakan/Yağmur Fatih/Akkaya Harun/Ünal Esra/Sarı Seyfullah/Erdem Feyzullah/Durmuş Berna/Buluğ Ufuk, “İkili İntihar Girişimi Durumunda Birinin Hayatta Kaldığı Olgularda Yasal Süreç”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt:9, Sayı:100, Aralık 2014.
- Herzberg Rolf Dietrich, “Strafbare Tötung oder straflose Mitwirkung am Suizid?”, *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*, 7/2016.
- Hilgendorf Eric, “Eine Norm für die Wissenschaft”, www.lto.de/recht/hintergruende/h/gesetzgebung-sterbehilfe-tatbestandsmerkmale-analyse/ (E.T.: 15.12.2016)
- İnceoğlu Sibel, *Ölme Hakkı (Ötanazi)*, İstanbul 1999.
- Kalay Sıdıka Burçak, *5237 s. Türk Ceza Kanunu’na Göre İntihara Yönlendirme Suçu*, İstanbul 2015 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Koca Mahmut, “İntihara Yönlendirme Suçu (TCK m.84)”, *CHD*, Yıl:5, Sayı:12, Nisan 2010.
- Koca Mahmut/Üzülmüş İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Bası, Ankara 2016.
- Mausbach Julian, “İsviçre Hukukunda Yardımlı İntihar”, in: *Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi* (Der.: Nur Centel), İstanbul 2011.
- Minois Georges, *İntiharın Tarihi – İstemli Ölüm Karşısında Batı Toplumunu* (Çev.: Nermin Acar), Ankara 2008.
- Montesquieu, *İran Mektupları* (Çev.: Muhiddin Göklü), 2. Bası, İstanbul 2001.
- Ömeroğlu Ömer, “İntihar, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İntihara Bakış Açısının ve İntihara Yönlendirme Suçuna İlişkin Düzenlemesinin Değerlendirilmesi”, *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, Sayı:67-68.

- Önder Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994.
- Öntan Yaprak, "İntihara Yönlendirme Suçları", Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, C.2, Ankara 2015.
- Özbek Veli Özer/Kanbur Mehmet Nihat/Doğan Koray/Bacaksız Pınar/Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku - Özel Hükümler, 9. Bası, Ankara 2015.
- Özen Mustafa, "İntihara Yönlendirme Suçu", *CHD*, Ağustos 2011, Sayı:16.
- Özön Mustafa Nihat, Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük, 5. Bası, İstanbul 1973.
- Platon, Yasalar (Çev.: Candan Şentuna-Saffet Babür), İstanbul 1998.
- Strafrecht, Kodex des Österreichischen Rechts, 36. Auflage, Wien 2012.
- Şen Ersan, "İntihara Yönlendirme", Kaynak: www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1836064-intihara-yonlendirme (E.T.: 16.10.2016).
- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Önok Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 13. Bası, Ankara 2016.
- Ünver Yener, "Türk Ceza Hukuku Açısından Ötanazi", in: Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi, Derleyen: Nur Centel, İstanbul 2011.